

Islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus poliisin työn näkökulmasta

Uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan henkilön kohtaaminen

Tuuli Korhonen

2/2020

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Tuuli Korhonen	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkiisuusaste
Islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus poliisin työn näkökulmasta: uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan henkilön kohtaaminen	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Jari Hyyti	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä <p>Globalisaatio ja maahanmuutto ovat vaikuttaneet siihen, että eri uskontojen ja kulttuurien määrää on lisääntynyt Suomessa, mikä muuttaa myös poliisin toimintaympäristöä. Monikulttuuristuvassa suomalaisessa yhteiskunnassa poliisilta vaaditaan entistä enemmän uskontotietämystä ja kulttuuriosaamista. Tämä tutkimus käsittelee suurimpien maailmanuskontojen: islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteitä sekä niiden kohtaamista poliisin työn näkökulmasta.</p> <p>Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Tiedonkeruumenetelmänä tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastatteluista saadut aineistot analysoitiin teemoittelun keinoin. Tutkimuksen alku vaiheessa tutkittavaa ilmiötä tarkasteltiin useasta eri näkökulmasta projektityökaluja hyödyntäen. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostavat monikulttuurisuus, maailmanuskonnot sekä kulttuurien välinen osaaminen ja kohtaaminen.</p> <p>Tutkimuksen mukaan islamin erityispiirteitä ovat päivittäiset rukoushetket, paasto ja ruokasäännökset. Kohtaamistilanteissa huomiota tulisi kiinnittää kasvojen menetyksen haitallisuuteen, erilaiseen naisen asemaan, säädyllyisyyteen ja sukupuolisääntöihin.</p> <p>Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteiksi nousivat kasvisruokavalio, laaja perhekäsitys ja elämän kunnioittaminen. Näiden uskontojen todettiin näyttäytyvän rauhanomaisina ja suvaitsevaisina uskontoina. Vuorovaikutustilanteissa esiin nousivat kasvojen menettämisen pelko, negatiivisten tunteiden peittely ja sukupuolisäännöt.</p> <p>Lain noudattaminen, virkamiesmäisyys ja kunnioittava sekä tasapuolinen kohtelu nähtiin lähtökohtana poliisin ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa. Poliisin työn näkökulmasta eniten uskonnoista esiin nousi islam. Tulosten perusteella näiden kolmen uskonnon harjoittajat suhtautuvat poliisiin lähtökohtaisesti varauksella.</p>	
Sivumäärä 57+2	Tarkastuskuukausi ja -vuosi helmikuu 2020
Avainsanat buddhalaisuus, elekieli, hindulaisuus, islam, kulttuurien välinen osaaminen ja kohtaaminen, monikulttuurisuus, maailmanuskonnot, vuorovaikutus	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Aiheen valinta ja taustoitus	3
1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	4
1.3 Aiheen rajausta ja tutkimustehtävät	4
2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	6
2.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	6
2.2 Projektityökalujen hyödyntäminen osana laadullista tutkimusta	7
2.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu	8
2.4 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus	9
2.5 Aineiston analyysi	10
3 KULTTUURI JA KOHTAAMINEN.....	11
3.1 Maahanmuuton vaikutus monikulttuurisuuteen Suomessa	11
3.2 Kulttuurien välisen kohtaamisen teoriaa	12
3.3 Sanaton viestintä osana kulttuurien kohtaamista.....	13
3.4 Poliisin koulutus kulttuureista ja uskonnoista	14
4 HENKILÖREKISTERÖINTI.....	15
5 USKONTO.....	16
5.1 Lainsäädäntö.....	16
5.2 Uskonto ja kulttuuri.....	16
5.3 Uskonnon määritelmä.....	17
6 ISLAM.....	18
6.1 Islamin synty ja pääsuuntaukset	18
6.2 Levinneisyys.....	19
6.3 Myytit	20
6.4 Opit.....	20
6.5 Rituaalit	20
6.6 Kokemukset.....	22
6.7 Yhteisöllisyys	22
6.8 Moraali ja elämäntapa	22
6.9 Aineellisuus	24
6.10 Nimikäytäntö	24
7 HINDULAIKUUS.....	24
7.1 Hindulaisuuden synty ja pääsuuntaukset.....	24
7.2 Levinneisyys.....	25
7.3 Myytit	25
7.4 Opit.....	25
7.5 Rituaalit	26

7.6 Kokemukset.....	27
7.7 Yhteisöllisyys	28
7.8 Moraali ja elämäntapa	28
7.9 Aineellisuus	29
8 BUDDHALAISUUS	30
8.1 Buddhalaisuuden synty ja pääsuuntaukset	30
8.2 Levinneisyys.....	31
8.3 Myytit	31
8.4 Opit.....	31
8.5 Rituaalit	32
8.6 Kokemukset.....	33
8.7 Yhteisöllisyys	33
8.8 Moraali ja elämäntapa	33
8.9 Aineellisuus	34
9 TULOKSET.....	35
9.1 Islamin erityispiirteet.....	35
9.2 Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet	39
9.3 Uskonto ja kulttuuri.....	41
9.4 Viranomaiset	42
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
10.1 Islam	45
10.2 Hindulaisuus ja buddhalaisuus	47
10.3 Uskonto ja kulttuuri.....	49
10.4 Poliisi viranomaisena.....	49
11 LOPUKSI.....	51
11.1 Pohdinta.....	51
11.2 Tulosten luotettavuus ja eettisyys.....	52
11.3 Haastattelujen onnistuminen	53
11.4 Lähteiden arviointi	54
11.5 Jatkotutkimus.....	54
LÄHTEET	55
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta ja taustoitus

Friedrich Max Muller (1823-1900): ”*Joka tuntee vain yhden uskonnon, ei tunne yhtään*”. Tämä siteeraus kiteyttää sen, miksi opinnäytetyön aiheeksi valikoitui uskontojen maailma.

Valitsin aiheekseni uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan henkilön kohtaamisen poliisin työssä. Keskityn tutkimuksessani suurimpiin maailmanuskontoihin islamiin, hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen, joiden kannattajamäärät tulevat lisääntymään Suomessa. Monikulttuurisuuden lisääntyminen muuttaa eri viranomaisten toimintaympäristöä ja niin myös poliisin toimintakenttää. Poliisin työn näkökulmasta on tärkeää ymmärtää, miten uskonto voi vaikuttaa eri henkilöiden käyttäytymiseen ja maailmankatsomukseen sekä heidän kohtaamiseensa. Muualla maailmassa uskonto voi olla todella näkyvä osa kulttuuria. Tietyissä kulttuureissa uskontoa ei eroteta välttämättä erilliseksi elämän osa-alueeksi, joten omaksuttu kulttuuri ohjaa osittain arvomaailmaa ja käyttäytymisnormeja. Opinnäytetyössä pohditaan, miten eri taustalla oleva uskonto ja kulttuuri voivat vaikuttaa vuorovaikutustilanteissa.

Kristinuskolla on Suomessa pitkät perinteet. Saamme peruskoulussa opetusta uskonnosta ja pintaraapaisun myös maailmanuskontoihin. Suomalaisille kristinusko on tuttu, mutta muut maailmanuskonnot voivat tuntua vierailta ja vaikeaselkoisilta. Vieraisiin uskontoihin tutustuminen on tärkeää, jotta voidaan murtaa ennakkoluuloja ja tarkastella omia asenteita. Uskontojen tuntemus auttaa poliisia tarkastelemaan sekä kehittämään omaa identiteettiä yhä monikulttuurisemmassa työympäristössä.

Poliisin tehtäviin kuuluu ulkomaalaisvalvonta ja poliisi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Poliisi kohtaa päivittäisessä työssään erilaisia ihmisiä, jotka tulevat eri kulttuureista. Globalisaatio ja maahanmuutto ovat lisänneet uskontojen ja kulttuurien kirjoa eri maissa. Maahanmuuttoon ja uskontoihin liittyvät kysymykset ovat niin politiikassa kuin mediassakin esillä. Tämän takia koen, että opinnäytetyöni on ajankohtainen ja hyödyllinen poliisiorganisaatiolle yhä monikulttuurisemmaksi muuttuvassa Suomessa.

Opinnäytetöitä Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty uskontoihin liittyen islamista ja siihen usein liitetystä ääriliikehännästä sekä naisiin kohdistuvasta kunniaväkivallasta. Näitä

tehtyjä opinnäytteitä tässä ei hyödynnetä, koska ne eroavat kontekstiltaan tutkimuksestani. Muuten poliisiorganisaatiossa opinnäytteitä ei ole uskontoihin liittyen tehty.

Valitsin tämän aiheen, koska olen aina ollut kiinnostunut uskonnoista ja kulttuureista. Ensimmäisen kerran havahduin aiheen tärkeyteen ollessani Poliisiammattikorkeakoulun luenolla, jossa sivuttiin monikulttuurisuuden kohtaamista, islamia ja luonnonuskontoja. Vierustovereilleni islamin oppikäsitkset olivat uutta tietoa, kun minulle ne olivat tuttuja jo lukion uskonnontunneilta. Vähitellen minulle työharjoitteluni aikana konkretisoitui, että niin uskontojen kuin kulttuurien kirjo on laaja.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä poliisin tietoutta islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteistä ja muodostaa käsitys siitä, miten uskonto ja kulttuuri voivat vaikuttaa osana vuorovaikutusta ja sanatonta viestintää. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille näistä uskonnoista piirteitä, jotka ovat merkityksellisiä poliisin työn näkökannalta. Tutkimuksen päämääränä on vähentää ennakkoluuloja uskonnollisia yhteisöjä kohtaan ja madaltaa kynnystä tutkimuksessa käsiteltävien uskontojen kohtaamiseen. Kohtaamistilanteissa uskontojen ymmärtäminen auttaa poliisia pitämään omat asenteet kurissa, mikä heijastuu työhyvointiin ja palveluperiaatteen parantumiseen poliisin toimintaympäristössä.

1.3 Aiheen rajaus ja tutkimustehtävät

Tutkimuksessa käsitellään suurimmat maailmanuskonnot eli islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus. Kristinusko on tällä hetkellä maailman suurin uskonto, mutta tutkimuksessa sitä ei käsitellä, koska länsimaalaisessa kulttuurissa kristinuskolla on pitkät perinteet ja tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille vieraampia uskontoja. Maailmassa on monenlaisia mielenkiintoisia uskontoja ja kulttuureja, jotka poliisin olisi hyvä tuntea, mutta ajankäytöllisesti kaikkia ei ole mahdollista käsitellä. Tutkimuksessa keskitytään uskontojen erityispiirteisiin, koska tarkoituksena on luoda yleiskatsaus poliisille islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden eri ulottuvuuksista. Opinnäytetyössä perehdytään myös uskonnon sisäisiin eri suuntauksiin, jos sen käsitteleminen on uskonnon ymmärtämisen kannalta olennaista.

Tutkimuksessa tarkastellaan monikulttuurisuuden kohtaamista ja sanattoman viestinnän merkitystä vuorovaikutustilanteissa sekä uskonnon ja kulttuurin välistä yhteyttä.

Tutkimuksessa lisäksi sivutaan uskontoihin ja uskonnon harjoittamiseen liittyvää lainsäädäntöä, koska perustuslaki ja kansainväliset sopimukset määrittävät poliisin toimintaa. Tutkimuksessa tuodaan myös esille uskontojen ja kulttuurien kanssa toimiessa niin hyväksi kuin huonoksi koettuja toimintamalleja käytännönläheisyyden saavuttamiseksi.

Tutkimuksessa selvitetään eri viranomaisten kokemuksia islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kohtaamisesta ja seikkoja, joita olisi hyvä ottaa huomioon viranomaistyössä. Uskontojen asiantuntijalta tutkimukseen saadaan teoreettisempaa näkökulmaa sellaisista uskonnon erityispiirteistä, joista olisi hyvä olla tietoinen niin viranomaisen kuin jokaisen ihmisen, koska kaikki ihmiset kohtaavat niin töissä kuin vapaa-ajalla monikulttuurisuutta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on seuraavanlainen:

1. Monikulttuurisuus
2. Maailmanuskonnot
3. Kulttuurien välinen osaaminen ja kohtaaminen

Tutkimuksessa teoriaa tarkastellaan viitekehysten näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys kuvaa olennaista sisältöä tutkimuksessa. Viitekehysten teoriat osaltaan myös sivuavat ja täydentävät toisiaan. Monikulttuurisuus lisääntyy maahanmuuton ja globalisaation myötä, mikä moninaistaa uskontojen ja vieraiden kulttuurien määrää suomalaisessa yhteiskunnassa. Maailmanuskontojen teoria pitää sisällään: uskonnon määritelmän, uskonnon osatekijät sekä islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden. Kulttuurien väliseen osaamiseen ja kohtaamiseen liittyvät sanaton viestintä, käyttäytyminen ja vuorovaikutustaidot.

Tämän opinnäytetyön tutkimustehtävät ovat seuraavat: Mitä poliisin tulisi tietää islamista, hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta? Miten poliisin tulisi kohdata uskonnolliseen yhteisöön kuuluva henkilö?

Aihetta lähestytään tutkimustehtävien kautta, koska tutkimuksessa halutaan suurempaan aihekokonaisuuteen vastauksia. Tutkimustehtävien avulla tarkoituksena on selvittää, mitä kaikkea poliisin tulisi ottaa huomioon kohdatessaan näiden uskontojen harjoittajia.

Tutkimustehtäviin haetaan vastauksia seuraavien teemojen ja kysymysten avulla:

1. Islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet
 - Mitä olisi hyvä ottaa huomioon?
 - Erityisjärjestelyt
2. Tavat ja käyttäytyminen
 - Sanaton viestintä
 - Onko jotain sellaista, jota voidaan pitää loukkaavana eleenä?
3. Uskonto ja kulttuuri
 - Voidaanko ne erottaa toisistaan?
 - Uskontojen ja kulttuurien huomioiminen
4. Viranomaiset/poliisi
 - Minkälaista viranomaisen käyttäytymisen ja elekielen tulisi olla?
 - Mikä uskonnoista nousee eniten esille viranomaisen näkökulmasta?
 - Minkälaista on suhtautuminen viranomaisiin?

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tutkimustyypisen opinnäytteen menetelmät voidaan jakaa karrikoiden määrälliseen ja laadulliseen menetelmään. Laadullisen tutkimuksen tekijän tulee tutustua erilaisiin menetelmiin, joiden käyttäminen vaatii menetelmien tuntemisen lisäksi rohkeutta. Opinnäytetyön tavoitteet tulee ottaa huomioon aineiston hankinnassa. Jos esimerkiksi tavoite on ”tiedon lisääminen aiheesta”, aineisto voidaan koota asiantuntijoita haastatteleamalla sekä käyttämällä aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja ammattilehtiä tietoperustana. (Hakala 2004, 113–114.)

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä. Ensiksi tutkimuksessani hyödynnettiin tiedonkeruumenetelminä eri projektityökaluja, joita yleensä käytetään toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen. Usein eri tiedonkeruumenetelmiä käytetään lomittain, mikä mahdollistaa laadullisessa tutkimuksessa käytettävän myös useita erilaisia menetelmiä. Menetelmien käytön laajentamisella saadaan esiin uusia näkökulmia, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2017, 38).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusprosessin tarkalla kuvaamisella ja tulkintojen perustelemisella tehdään johtopäätöksiä tutkimuksen luotettavuudesta. Triangulaatiolla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta tarkastelemalla tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman monesta eri näkökulmasta, kuten hyödyntämällä eri tiedonkeruumenetelmiä ja käyttämällä erilaisia aineistoja. (Ojasalo ym. 2014, 105.) Eri menetelmien hyödyntäminen tutkimuksessa on ollut perusteltua ja lisännyt opinnäytetyöni luotettavuutta. Projektityökalujen avulla aiheen tarkastelu on auttanut tutkimuksen jäsentelyssä sekä rajaamisessa. Projektityökalujen hyödyntämisen jälkeen tutkimuksessa syvennyttiin laadulliseen menetelmään ja teemahaastatteluun.

2.2 Projektityökalujen hyödyntäminen osana laadullista tutkimusta

Tiedonkeruumenetelminä tutkimuksessa käytettiin SWOT-analyysia, problem based learningia ja canvas-mallia. Vaikka opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, koin tarpeelliseksi jäsenenä sitä näiden projektityökalujen avulla. Projektityökaluja ei käytetty tutkimustulosten analysointiin, vaan tutkimuksen suuntaviivojen kartoittamiseen.

SWOT-analyysi on lähtökohta-analyysin työkalu. Aiheen katsominen vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien kautta auttoi huomaamaan asioita, joita tulisi ottaa huomioon, ennen kuin aloittaa opinnäytetyön tekemisen. Lähtökartoituksen jälkeen tutkimuksen olennainen sisältö hahmottui.

PBL eli problem based learning toteutettiin yhdessä toiminnallisen opinnäytetyökurssin oppilaiden ja opettajan kanssa. Jokainen oppilas esitteli vuorollaan tutkimusaiheensa, minkä jälkeen muut kurssilaiset saivat kirjoittaa post-it lapuille vapaasti omia ajatuksia aiheeseen liittyen. Post-it lapuille kirjoitettiin asioita, joita olisi hyvä huomioida tutkimusta tehdessä. Kyseessä oli siis tietyn tyyppinen aivoriihi.

Aivoriihityöskentely on menetelmä uusien ideoiden synnyttämiseen ja sitä voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla. Aivoriihen osallistuvia rohkaistaan tuomaan esille omia ajatuksia teemaan liittyen ja tällä tavoin luomaan mahdollisimman paljon uusia ideoita. (Ojasalo ym. 2014, 44; 160–161.) SWOT-analyysi perustui omiin ajatuksiini tutkimusaiheen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista. Aivoriihi toi esille muiden

ajatuksia aiheeseeni liittyen, minkä takia koin menetelmän erityisen hyödyllisenä. Muut opiskelijat nostivat sellaisia asioita esiin, joita itse en olisi etukäteen osannut huomioida.

Canvas-mallin avulla tutkimukseen saatiin uusia näkökulmia. Canvas-palvelumuotoilumalli auttoi tarkastelemaan tutkimuksen kelpoisuutta soveltua liiketoimintaan. Canvas-malli avasi uutta tarkastelukulmaa sen suhteen, mitä kaikkea yleisesti tulisi ottaa huomioon, jotta tutkimus menestyisi. Canvas-malli sai myös ajattelemaan visiota tutkimukselle. Tutkimuksen visioksi kaavailin ”Suomen poliisi: edelläkävijä uskontojen ja kulttuurien tuntemuksessa”.

Tieteellisen tutkimuksen ja kehittämistutkimuksen suurin ero on toiminnan päämäärissä: halutaanko tuottaa johonkin ilmiöön liittyen uutta teoriaa vai tuottaa teorian lisäksi uusia ratkaisuja ja parannuksia, joita voidaan hyödyntää käytännössä (Ojasalo ym. 2014, 19). Tutkimuksen tarkoituksena on laadullista tutkimusotetta hyödyntäen tuottaa poliisille uutta teoriaa islamiin, hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen liittyen. Tutkimus olisi soveltunut myös toiminnalliseksi opinnäytetyöksi ja harkitsin pitkään produktin tekemistä. Aluksi minulla oli tarkoituksena tehdä käsikirja poliisille islamista, hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta.

Eri projektityökalujen hyödyntäminen vahvisti ajatustani siitä, että laadullinen tutkimus olisi parempi lähestymistapa, jotta saavuttaisin tutkimuksen tavoitteet. Aikataulullisesti olisi työlästä tehdä laadullisen tutkimuksen lisäksi lopputuote. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esiin islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteitä. Tavoitteena ei ole tuottaa produktia ja kokeilla sitä käytännössä. Tutkimuksen lähtökohtana oli aikataulutuksen, tavoite ja tutkimusmenetelmä. Näiden lähtökohtien perusteella päädyin kvalitatiiviseen tutkimukseen.

2.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusotetta ja tiedonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. ”Haastattelen ihmisiä, koska olen kiinnostunut toisten ihmisten tarinoista.” Näin Seidman (1991, 1) aloittaa haastattelua koskevan tarkastelunsa. (Seidman 1991, 1 viitattu teoksessa Hirsjärvi & Hurme 2017, 34.) Seidmanin ajatus tiivistää hyvin oman ajatukseni siitä, miksi valitsin juuri teemahaastattelun tiedonkeruumenetelmäksi. Valitsin teemahaastattelun menetelmäksi, koska pyrin keräämään empiiristä eli kokemuseräistä tietoa. Tarkoituksena on saada esiin haastateltavien omat kokemukset islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kohtaamisesta.

Teemahaastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijaan keskeisten teemojen varassa, mikä tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja vapauttaa tutkijan näkökulmastaan. Teemahaastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamansa merkitykset asioille ja myös se, että asioiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 48.) Tyypillistä teemahaastattelussa on, että haastattelun tema-alueet ovat tutkijan tiedossa, mutta kysymysten järjestys ja tarkka muoto puuttuvat (Hirsjärvi ym. 2007, 203).

2.4 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus

Laadullinen tutkimus toteutettiin teemahaastattelun keinoin, haastattelemalla neljää henkilöä. Haastateltavat valikoitiin tutkimukseen suosittelujen, soveltuvuuden ja omakohtaisen kokemukseni perusteella. Haastattelut tehtiin henkilökohtaisena haastatteluna ja haastateltavia lähestyttiin puhelimitse, sähköpostitse tai henkilökohtaisesti. Haastateltaville toimitettiin sähköpostitse saatekirje sekä haastattelun teemat ja kysymykset (Katso lisää liitteestä 1). Haastateltavilta pyydettiin suostumus haastattelun äänittämiseen ja heille kerrottiin, että litteroitu haastattelu on mahdollista saada tarkastettavaksi.

Haastattelin kolmea viranomaista sekä yhtä uskonnonopettajaa. Haastateltava 1 (H1) on poliisi, haastateltava 2 (H2) työskentelee vastaanottokeskuksessa, haastateltava 3 (H3) on töissä Puolustusvoimilla ja haastateltava 4 (H4) on uskonnonopettaja. Henkilöiden anonymiteettia kunnioitettiin ja tulokset raportoitin niin, ettei yksittäistä haastateltavaa pystytä tunnistamaan. Kaikkia haastateltavia yhdistää se, että heillä on yli kymmenien vuosien kokemus uskontojen ja monikulttuurisuuden kohtaamisesta. Haastateltavat omaavat yleistä asiantuntemusta aiheeseen omiin työtehtäviinsä perustuen. Haastateltavien tarkempia työtehtäviä ei tutkimuksessa kerrota, koska muuten heidät voitaisiin tunnistaa.

Haastatteluteemat ovat etukäteen suunniteltuja, mutta kysymykset ja painotukset voivat vaihdella eri haastatteluissa. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden muokata myöhempiä haastatteluja aikaisemmin tehtyjen haastattelujen pohjalta, jos aikaisemmissa haastatteluissa sattuisi ilmenemään jotain odottamatonta ja mielenkiintoista. (Ojasalo ym. 2014, 41.) Tutkimuksessani haastattelujen painotukset erosivat. Teemat kaikille haastateltaville olivat samat. Kysymyksenasetteluun yritin kiinnittää huomiota, koska haastateltavat tarkastelivat pitkälti uskontoja ja kulttuureja omien työtehtäviensä näkökulmasta. Haastatteluissa

käsiteltiin seuraavia teemoja: islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet, tavat ja käyttäytyminen, uskonto ja kulttuuri sekä viranomaiset.

Puolustusvoimissa työskentelevä henkilö ja vastaanottokeskuksen työntekijä peilasivat haastatteluissaan uskontojen ja kulttuurien kohtaamista poliisin, viranomaisen ja oman työnsä näkökulmasta. Poliisi tekee yhteistyötä molempien viranomaistahojen kanssa, mikä selittää sitä, että haastateltavat kykenivät tarkastelemaan aihetta myös poliisin perspektiivistä. Mielestäni oli tärkeää saada tutkimukseen näkemystä myös poliisityön ulkopuolelta, sillä muiltakin viranomaisilta löytyy tietotaitoa ja osaamista aihe-alueeseen. Uskontojen asiantuntijana tutkimukseen haastateltiin uskonnonopettaja. Uskonnonopettajan kohdalla viranomaistyön näkökulma oli sivuroolissa. Hän toi esiin teoreettisemman lähestymiskulman tutkimukseen sekä myös oman kokemusperäisen näkökantansa.

2.5 Aineiston analyysi

Haastattelut nauhoitettiin, jonka pohjalta ne litteroitiin sanasta sanaan omiksi tiedostoiksi. Litteroitua aineistoa kertyi yli 43 sivua. Haastattelujen keskimääräinen aika oli 60 minuuttia.

Teemoittelulla tarkoitetaan analyysivaiheessa tapahtuvaa aineistojen yhtenäisten piirteiden tarkastelua. Yhtenäiset piirteet voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin ja yleistä on, että ainakin lähtökohtateemat nousevat aineistosta esiin. Tavallisesti aineistoista nousee esiin uusia teemoja, jotka saattavat olla usein lähtöteemoja mielenkiintoisimpia. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 173.)

Seuraavaksi litteroitu aineisto koodattiin eri väreillä teemoittain. Koodauksella pyrittiin hakemaan haastatteluista tiettyjä teemoja kuvaavia näkemyksiä. Väreillä koodattu aineisto ryhmiteltiin haastatteluteemojen ja -kysymysten mukaan tietyn teeman alle. Tämän jälkeen aineistosta nousseita teemoja tarkasteltiin ja rajattiin viitekehystä silmällä pitäen.

Hirsjärven ja Hurmeen (2017, 173–174) mukaan analyysissä esiin nostetut teemat perustuvat tutkijan omin tulkintoihin haastateltavien kertomasta. Haastatteluaineistojen tarkasteleminen suhteessa toisiinsa on olennaista analyysissä, ja ellei sitä toteuteta, analyysi jää vajaaksi.

Lopuksi haastatteluja, teoriaa ja viitekehystä vertailtiin toisiinsa. Tulokset-luvussa esitetään tutkimuksen keskeiset tulokset sekä aineistosta nousseita eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Johtopäätöksissä olennaisia tuloksia tarkastellaan ainoastaan poliisin työn näkökulmasta.

3 KULTTUURI JA KOHTAAMINEN

3.1 Maahanmuuton vaikutus monikulttuurisuuteen Suomessa

Suomi on 2000-luvulla entistäkin monikulttuurisempi maa. Valtioiden muuttuminen yhä monikulttuurisemmiksi on ennustettavissa. Maailmassa on noin 200 valtiota ja kulttuureita on arvioitu olevan noin 10 000. (Liebkind 2000, 171.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui 65 000 ulkomailla syntynyttä vuonna 1990, mikä tarkoittaa 1,3% koko Suomen väestöstä. Vuonna 2016 ulkomailla syntyneiden määrä yli viisinkertaistui 358 000 henkeen, mikä on 6,5 % koko Suomen väestöstä. Kun lukuun lisätään maahanmuuttajien 130 000 lasta, jotka ovat Suomessa syntyneet niin maahanmuuttotautisten väestöosuus lähestyy kymmentä prosenttia. Maahanmuuttajat ovat saapuneet pääsääntöisesti lähialueilta, entisen Neuvostoliiton alueelta ja Euroopasta, mutta muualta tulleiden osuus ja määrä ovat jatkuvassa kasvussa, mikä heijastuu uskonnolliseen monimuotoistumiseen. (Martikainen ym. 2013, 42 viitattu teoksessa Ketola ym. 2018, 250.) Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuoden 2018 lopussa 402 619 ulkomaalaistaustaista henkilöä, mikä oli 7,3 prosenttia koko väestöstä (Suomen virallinen tilasto 2018). Odotettavissa on, jos maahanmuutto jatkaa kasvuaan, että uskontojen kirjo lisääntyy ja se tuo mukanaan Suomeen uusia ja toistaiseksi tuntemattomia perinteitä ja ilmiöitä (Ketola ym. 2018, 261).

Pew Research Centerin (2015) tutkimuksen mukaan islaminuskoisten määrä lähes viisinkertaistuu 2010-2050 välisenä aikavälinä. Hindulaisuuden kannattajamäärä Suomessa pysyy lähes stabiilina koko tarkasteluajanjakson ja buddhalaisten määrä Suomessa kasvaa vuoteen 2050 mennessä 20 000 kannattajalla. Tutkimuksen mukaan vuonna 2050 Suomessa koko väestöstä muslimeja olisi 3,4 %, hindulaisia 0,2 % ja buddhalaisia 0,4 %. Alla olevassa taulukossa kuvataan islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kannattajamäärien muutosta 2010-2050 välisellä aikavälillä Suomessa.

Vuosi	Islam	Hindulaisuus	Buddhalaisuus	Suomen väestö
2010	40 000	<10 000	<10 000	5 360 000
2020	70 000	<10 000	<10 000	5 510 000
2030	110 000	<10 000	10 000	5 580 000
2040	140 000	<10 000	20 000	5 580 000
2050	190 000	10 000	30 000	5 570 000

Taulukko 1. Tutkimus kannattajamääristä Suomessa 2010-2050.

Lähde: Pew Research Centre (2015): Religious Composition by Country, 2010-2050

Ulkomaalaisten määrä on jatkuvassa kasvussa. Maahanmuuton lisääntyminen nostaa eri uskontojen ja kulttuurien variaatiota ja uudet maahanmuuttajasukupolvet sisäistävät vanhemmiltaan saadun uskonnon ja kulttuurin. Islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteiden tunteminen on ajankohtaista suomalaisessa yhteiskunnassa niin nyt kuin tulevaisuudessa.

3.2 Kulttuurien välisen kohtaamisen teoriaa

Kulttuurien välisessä kohtaamisessa kulttuuri voidaan määritellä seuraavasti:

”Kulttuurilla tarkoitetaan jonkin yhteisön piirissä omaksuttua elämäntapaa sekä maailman hahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tapaa. Kulttuuri on ihmisen tapa elää, toimia ja uskoa. Kulttuuri on tulkintakehys, jonka kautta tarkastellaan maailmaa.” (Geertz 1973 viitattu teoksessa Rätty 2002, 42.)

Etnisellä vähemmistöllä tarkoitetaan valtavähemmistöön kuuluvia henkilöitä tai ryhmiä. Etnisyydellä viitataan ryhmää määrittävään ilmiöön, kuten uskontoon, kieleen tai kansalliseen alkuperään. (Lepola 2000 viitattu teoksessa Pitkänen 2006, 18; Rätty 2002, 44–45.)

Asenteiden vaihtelua voidaan selittää konflikti- ja kontaktiteoriaa tarkastellen. Konfliktiteorian mukaan ulkomaalaisvastaisuus ja syrjintä kasvavat, kun vähemmistöryhmien koko kasvaa ja kilpailu eduista vähemmistön ja enemmistön välillä kiihtyy. Kontaktiteorian mukaan enemmistön ja vähemmistön välillä lisääntyvät kontaktit vähentävät ennakkoluuloja ja lisäävät tietoutta toisesta ryhmästä ja sen käyttäytymisestä. Euroopassa ja Pohjoismaissa molemmat teoriat ovat osoittautuneet oikeiksi tutkimusten perusteella. (Jaakkola 2000, 29.) Poliisin

ennalta estävän työn strategiassa (2019) todetaan, että poliisin ja vähemmistöryhmien välisellä vuorovaikutuksella voidaan lisätä luottamusta poliisiin (Sisäministeriö 2019, 26–27).

Kulttuuri vaikuttaa ihmisen maailmankatsomukseen ja tapaan toimia yhteiskunnassa. Tässä osiossa tuotiin esille konflikti- ja kontaktiteoria, koska teoriat ilmentävät tapoja, joilla poliisin toimintaympäristö voi muuttua. Tutkimuksessa sivutaan kontaktiteoriaa, koska tutkimuksen tavoitteena on vähentää poliisien ennakkoluuloja ja lisätä tietoa uskonnoista.

3.3 Sanaton viestintä osana kulttuurien kohtaamista

Ihmisten välinen viestintä jaetaan sanalliseen ja sanattomaan eli nonverbaaliseen viestintään. Sanallinen viestintä koostuu puhutuista sanoista ja kielestä. Sanaton viestintä on kokonaisuus, joka pitää sisällään eleet, ilmeet, katseet ja vartalon käytön. Lisäksi sanattoman viestinnän kokonaisuus pitää sisällään äänen voimakkuuden ja puheen rytmityksen, fyysisen kosketuksen, reviiirin käytön ja ulkoisen olemuksen, kuten vaatetuksen. Sanaton viestintä on osittain tiedostamatonta ja alitajuista, mutta myös opittua, geneettistä ja kulttuurisidonnaista. (Sallinen 2019, 11–12.) Rädyn (2002, 66–69) mukaan kulttuurien välisessä viestinnässä suurin osa on sanatonta viestintää. Äänenvoimakkuus, sanojen painotus, keskusteluetäisyys, puheen tauottelu ja rytmi sekä käsimerkit vaihtelevat kulttuurikohtaisesti.

Pohjoismaissa sinutellaan, mutta monille muista maista tulleille ihmisille teitittely merkitsee kunnioittamista. Uskonnot säätelevät monia käyttäytymistapoja ja joillekin henkilöille uskonto merkitsee kokonaisvaltaista elämäntapaa. Miesviranomaisen on hyvä tiedostaa, että joissain uskonnoissa naisen ja miehen välinen fyysinen koskettaminen ja pitkään katsominen ei ole sopivaa. Uskonnoissa voidaan myös paheksua tilannetta, jossa uskovainen nainen ja miesviranomainen jäävät samaan tilaan kahden kesken. (Sjöblom 1997, 18.)

Suomalaisille tyypillistä on käyttää suoraa katsekontaktia, mutta joissakin maissa silmiin katsominen on epäkohteliasta ja sopimatonta. Suomessa peukun näyttäminen on positiivinen ele, mutta Lähi-idän maissa peukun pystyssä pitäminen voidaan tulkita keskisormen näyttämiseksi. Lähi-idän maissa pään nykäiseminen taakse päin ja samaan aikaan kielen naksauttaminen tarkoittaa ”ei”, kun taas Suomessa pään nyökkääminen katsotaan tarkoittavan kyllä. (Sjöblom 1997, 19; 22.) Etusormen ja peukalon avulla muodostettu ympyrä tarkoittaa Suomessa positiivista elettä, mutta islaminuskoisille kurdeille se voi tarkoittaa homoseksuaalia. Kurdeja asuu esimerkiksi Turkissa, Iranissa, Irakissa ja Syyriassa. (Sjöblom 1997, 130; 134.)

Arvostavassa ja kunnioittavassa ilmapiirissä voidaan mahdollistaa hyvä ja rakentava vuorovaikutus. Inhimillinen vuorovaikutus edellyttää luotettavuuteen olennaisesti liittyvää vaihtelovallisuutta. (Mattila 2007, 15; 23.) Mattilan (2007, 12–13) mukaan ihmisten väliseen kohtaamiseen ei ole olemassa oikeita toimintamalleja tai yleispäteviä ohjeita. Suorituskeskeisyys on unohdettava ihmisiä kohdatessa. Ihmisten välisissä kohtaamisissa inhimillisyyden ja aidon kohtaamisen tila voidaan saavuttaa, kun ihmisten elämänpiirit pääsevät kosketukseen keskenään.

Uskontojen ja kulttuurien kohtaamisessa sanattoman viestinnän merkitys voi korostua. Tavot ja käytännöt eroavat kulttuureittain. Tutkimuksessa perehdytään siihen, onko poliisille sanattomalla viestinnällä tai elekielellä merkitystä kohdatessa kulttuureja ja uskontoja.

3.4 Poliisin koulutus kulttuureista ja uskonnoista

Pitkäsen (2006) tutkimuksessa käy ilmi, että 60 prosenttia viranomaisista kokee jossain määrin riittämättömäksi koulutuksensa toimia ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kanssa. Tutkimuksen mukaan yli puolet poliiseista kaipaa lisää koulutusta uskonnoista, etnisten vähemmistöjen kulttuurisista käytännöistä, kulttuurien välisen vuorovaikutuksen kysymyksistä sekä käytäntöjen taustalla olevista arvo- ja normijärjestelmistä. (Pitkänen 2006, 89–91.)

Poliisikoulutukseen toivotaan lisättävän opetusta maahanmuuttoon ja kulttuurien kohtaamiseen liittyen. Poliisikoulutuksen oppimateriaalin sisällön tulisi keskittyä erityisesti maahanmuuttajien kulttuurin sensitiivisyyteen. Poliisissa työskentelevän olisi tärkeää osata ottaa huomioon sopiva puhetapa ollessaan vuorovaikutuksessa maahanmuuttajan kanssa. (Tanner 2008, 188.) Kahden eri kulttuurin edustajan välisessä viestinnässä semanttisuus nousee usein ongelmaksi, koska heiltä puuttuu samanlainen kokemusmaailma (Räty 2002, 66–67).

Opetusmateriaalia tarvittaisiin lisäksi henkilökohtaisen tilan ja kehokielen tulkitsemisesta eri kulttuureissa. Eri kulttuurien kehonkielen ymmärtäminen auttaa pääsemään pois stereotyyppien loukkaavasta aspektista. Myös eri uskonnoista poliisikoulutuksessa olisi suotavaa olla oma kurssinsa. (Tanner 2008, 188.)

4 HENKILÖREKISTERÖINTI

Pakkokeinolain 9 luvun 3§:n 1 momentin (22.7.2011/806) mukaan:

Poliisimies saa ottaa rikoksesta epäilyllä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikoksentekeijöiden rekisteröintiä varten sormen-, käden- ja jalanjäljet, käsiala-, ääni- ja hajunäyteen, valokuvan sekä tuntomerkitiedot (henkilötuntomerkit).

Poliisihallituksen ohjeen (2013) mukaan henkilötuntomerkkien ottaminen ei ole sidoksissa rikoksen törkeysasteeseen, vaan tuntomerkit voidaan ottaa rikoksesta epäilyllä aina, jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen tutkittavana olevaan rikokseen. Henkilörekisteröintiä tehdessä huomiota tulee kiinnittää pakkokeinolain 1 luvussa oleviin suhteellisuus-, vähimmän haitan ja hienotunteisuusperiaatteisiin.

Pakkokeinolain 9 luvun 3§:n 2 momentissa (22.7.2011/806) on säädetty henkilötuntomerkkien ottamisesta muusta kuin rikoksesta epäilyllä seuraavasti:

Painavista rikostutkinnallista syistä poliisimies saa ottaa tunnistamista ja rikoksen selvittämistä varten henkilötuntomerkit myös muusta kuin rikoksesta epäilyllä, jos asia koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Näitä henkilötuntomerkkejä ei saa käyttää muun kuin tutkittavan rikoksen selvittämiseksi eikä säilyttää tai rekisteröidä muuta tarkoitusta varten.

Poliisihallituksen antamassa ohjeessa (2014) korostetaan kohteliaisuus -ja käyttäytymisäätöjä, kun henkilöitä kuvataan ilman uskontoonsa tai kulttuurinsa liittyviä vaatteita. Rekisteröitäessä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei henkilörekisteröinnin yhteydessä loukata rekisteröitävän arvoja. Rekisteröijän tulee ottaa huomioon, että joissain kulttuureissa ja uskonnoissa naisen pään peittävän hunnun tai huivin pois ottaminen voi vaatia sen, että kuvia ottavan poliisin tulisi olla kuvattavan kanssa samaa sukupuolta. Vastakkaista sukupuolta olevien henkilöiden tulisi poistua tilasta, mikäli samassa tilassa on verhoamaton, hunnuton tai naimaton nainen.

Henkilö, jolla on uskonnollista vaatetusta, kuvataan aluksi uskonnollisen vaatetuksen kanssa ja tämän jälkeen ilman uskonnollista vaatetusta. Jos vaatekappale haittaa henkilön tunnistettavuutta, peittävä vaatekappale voidaan pyytää riisumaan, kuten kasvoja peittävä huivi. Rekisteröinti kuvat tulisi ottaa niin, ettei henkilöllä ole peittäviä tai vartaloa muokkaavia vaatteita. Kuvat tulisi ottaa tavallisessa sisävaatetuksessa. (Poliisihallitus 2014.)

5 USKONTO

5.1 Lainsäädäntö

Suomen perustuslaissa 11 §:ssä (11.6.1999/731) säädetään:

Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Uskonnonvapaus kuuluu vanhimpiin vapausoikeuksiin. Uskonnonvapaus on perusoikeus, josta on havaittavissa yhtäläisyyksiä perustuslaissa olevaan syrjinnän kieltoon. Perustuslain yhdenvertaisuuteen keskittyvä 6§ pitää sisällään tämän syrjintäkiellon. Perustuslain 6:2§:n mukaan ketään ei saa asettaa uskonnon perusteella eri asemaan ilman hyväksyttävää syytä. Perustuslain 6:2§ taas kytkeytyy kansainvälisoikeudellisiin ihmisoikeusyleissopimuksiin, jotka sitovat myös Suomea. (Saraviita 2011, 150; 193.)

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 1 momentissa (63/1999) säädetään:

Jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

Poliisilain 1 luvun 2 momentissa (22.7.2011/872) on säädetty perusoikeuksen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta.

Poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Euroopan ihmisoikeussopimukset sitovat Suomea ja sen sisällön noudattamatta jättämisestä voidaan valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Perus- ja ihmisoikeudet sitovat kaikkia viranomaisia, joten nämä säädökset määrittelevät myös olennaisesti poliisitoimintaa.

5.2 Uskonto ja kulttuuri

Alun perin uskonnot syntyivät maailmassa, jossa ei ollut järjestäytyntä yhteiskuntaa. Uskonnot ovat kehittyneet kautta aikojen vuorovaikutuksessa kulttuuristen piirteiden kanssa. Kulttuuri muodostuu kaikesta siitä, mitä yksilön on opittava voidakseen elää ja tulla toimeen

yhteisössään. Kulttuurit kehittyvät jatkuvasti, joten uskonnot eivät ole kaikkialla samanlaisia. (Jämsä ym. 2011, 54–55.) Uskonnon katsotaan nykyään olevan kokonaisuus, jota eri kulttuureissa välitetään eteenpäin (Jämsä ym. 2011, 17). Tämä tarkoittaa sitä, että saman uskonnon edustajilla voi olla toisistaan poikkeavia tapoja harjoittaa uskontoja, koska yksilön omaksuma kulttuuri vaikuttaa myös uskontoon.

Modernisaation ja globalisaation myötä uskonnon ja kulttuurin välinen suhde on muuttunut. Modernisaatio on johtanut siihen, ettei uskonto vaikuta enää osana kulttuuria, vaan siitä on tullut erillinen kulttuurin osa-alue. Globalisaation myötä kulttuurit ja uskonnot, jotka elivät aikaisemmin omissa oloissaan, ovat ajautuneet kosketuksiin keskenään. (Jämsä ym. 2011, 66–68.)

Suomalaisessa kulttuurissa uskonto on erotettu erilliseksi elämän osa-alueeksi. Näin ei ole välttämättä kaikkialla maailmassa. Tutkimuksessa selvitetään, voidaanko uskonto ja kulttuuri erottaa toisistaan. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä, tuleeko poliisin tietää, ovatko tavat ja käytänteet lähtöisin uskonnosta vai kulttuurista.

5.3 Uskonnon määritelmä

Eräs varhaisimmista määritelmistä, jonka puolestapuhuja antropologi Edward Tylor oli, määrittelee uskonnon olevan uskoa yliluonnolliseen. Sosiologi ja antropologi Emile Durkheimin käsityksen mukaan maallinen ja pyhä tulee erottaa toisistaan, jolloin uskonto määritellään pyhäksi. (Eriksen 2004, 274; Ketola ym. 2018, 12.) Filosofin Karl Marxin ajatuksen mukaan uskonto on oopiumia kansalle (Jämsä ym. 2011, 65). Uskontopsykologi J.B.Prattin mukaan uskonto on yksilöiden ja yhteisön vakava sosiaalinen suhtautumistapa siihen voimaan tai niihin voimiin, joiden he katsovat viime kädessä säätelevän heidän pyrkimyksiään tai kohtaloitaan (Tiimonen 2014, 17).

Uskonto voidaan määritellä yhteisöjen tapojen ja uskomusten kokonaisuudeksi, joka pitää sisällään käsityksen pyhästä ja yliluonnollisesta sekä pyrkimyksen vastata olemassaolon peruskysymyksiin. Uskonnoille keskeinen yhtenäinen piirre on käsitys pyhästä, jolloin yksilöt kokevat olevansa tekemisissä jonkun itseään suuremman asian kanssa. Pyhät asiat ovat arvokkaita ja niitä pyritään suojaamaan loukkauksilta. Pyhiä asioita voivat olla esimerkiksi pyhät kirjoitukset, rakennukset ja esineet. Yliluonnollisella tarkoitetaan asioita, joita ei järkipärisesti voida selittää ja täten yliluonnolliset asiat rikkovat arkiajatteluun liittyviä

odotuksia asioiden kulusta. Uskonnot pyrkivät antamaan vastauksia perimmäisiin kysymyksiin, kuten maailman syntyyn, elämän tarkoitukseen, pahuuden ja hyvyyden olemassaoloon ja kuoleman jälkeiseen elämään. Uskonnon määritelmä ei ole yksiselitteinen ja käsitteenä uskonto voi tarkoittaa monia eri asioita. (Jämsä ym. 2011, 10–15.)

Uskontoja tutkittaessa on havaittu samankaltaisia toistuvia osatekijöitä, joita ovat: myytit, opit, rituaalit, kokemukset, yhteisöllisyys, moraalit ja aineellisuus (Jämsä ym. 2011, 17–19; Smart 2005, 12–23). Vivian Smartin (2005, 23) mukaan uskonnon seitsemään ulottuvuuteen jakaminen auttaa tarkastelemaan uskontoja sellaisina kuin ne maailmassa esiintyvät.

Tutkimuksessa islamia, hindulaisuutta ja buddhalaisuutta lähestytään uskonnon osatekijät huomioon ottaen (Katso lisää liitteestä 2). Osatekijöitä tarkastelemalla saadaan esiin olennaiset erityispiirteet ja eroavaisuudet uskonnoista. Uskontojen ulottuvuuksia tarkastellessa on syytä ottaa huomioon, että eri osatekijät sivuavat toisiaan, jonka takia niitä ei voi jaotella vain yhteen ja tiettyyn ulottuvuuteen.

6 ISLAM

6.1 Islamin synty ja pääsuuntaukset

Islam syntyi 600-luvulla Arabian niemimaassa Lähi-idässä. Muslimit uskovat, että islamin uskonnon perustaja on profeetta Muhammad. Muhammadille ilmestyi enkeli Gabriel, joka ilmoitti hänelle Jumalan valinneen hänet profeetaksi ja Jumalan tahdon lähettilääksi. Kotikaupungissaan Mekassa Muhammad kertoi saamastaan ilmoituksesta Jumalalta ja vähitellen hän sai seuraajia. Arabiksi Muhammad tarkoittaa ylistettyä. (Ikkala ym. 2012, 193.)

Vuonna 622 Muhammad ja hänen seuraajansa muuttivat Medinan kaupunkiin, ”profeetan kaupunkiin”. Muhammad oli aikanaan sekä uskonnollinen, että poliittinen johtaja. Muhammad ja hänen seuraajiensa sotavoimat, kuten Mekan valtaaminen lisäsi muslimien arvostusta ja kannattajamäärää. (Ikkala ym. 2012, 194–195.)

Islam merkitsi Muhammadille paluuta alkuperäiseen perinteeseen, sillä kristityt ja juutalaiset olivat vääristäneet Jumalalta saatua ilmoitusta. Muhammadin mukaan hänen saamansa ilmoitus tuli Jumalalta suoraan arabian kielellä, eikä se täten ollut vääristynyt ihmisten puheissa. (Ikkala ym. 2012, 194.)

Muhammadin kuoleman jälkeen muslimiyhteisössä alkoi kiista hänen seuraajastaan, mistä seurasi islamin jakautuminen eri lahkoihin. Muhammadin kuoleman jälkeen valittiin neljä kalifia eli Muhammadin seuraajaa. Viimeisen kalifin Alin aikana muslimiyhteisö jakautui šiialaisiin ja sunnalaisiin. Enemmistö muslimeista hyväksyi kaikkien neljän kalifin johtajuuden, jonka kannattajat muodostivat sunnalaisuuden suuntauksen. Sunnalaisuuteen kuuluu 85-90 % koko maailman muslimiväestöstä. Muslimit, jotka eivät hyväksyneet Alia edeltäneiden kalifien valtaa muodostivat šiialaisuuden suuntauksen. Šiialaisten mukaan vain profeetta Muhammadin serkun Alin jälkeläiset ovat oikeutettuja kalifin virkaan, sillä oikean hallitsijan tulee olla sukua profeetta Muhammadille. (Muhammed 2011, 30–33; Ikkala ym. 2012, 206–208.)

Šiialaisille imaami tarkoittaa profeetan seuraajaa, joka on poliittinen sekä uskonnollinen johtaja. Sunnalaisuudessa imaami tarkoittaa rukouksen johtajaa. Šiialaiset ja sunnalaiset ovat sotineet historian aikana ja šiialaiset ovat kuuluneet vähemmistöön sunnalaiden hallitsemilla alueilla. Šiialaiset ovat enemmistönä Iranissa, Irakissa, Azerbaidzhanissa ja Bahrainissa. (Muhammed 2011, 32.) Šiialaisuudelle ominainen piirre on marttyyrien kunnioitus, sillä monet imaamit ja heidän kannattajansa ovat menehtyneet historian aikana sotiessaan muita muslimeja vastaan (Hanki ym. 2010, 203).

Islamin sisällä on lisäksi suufilainen suuntaus, joka korostaa mystiikkaa ja kokemuksellista uskonnon harjoittamista opillisen islamin harjoittamisen sijaan. Olennaisessa osassa uskonnon harjoittamisessa ovat profeetta Muhammadin näyt ja kokemukset. (Ikkala ym. 2012, 207–208.)

6.2 Levinneisyys

Muslimeista yli puolet asuu Aasiassa, yksi neljännes Lähi-idässä ja toinen neljännes Afrikassa. Maailmassa on 1,5 miljardia muslimia. Euroopassa muslimeja on arvioitu olevan noin 44 miljoonaa. Suomessa muslimeja on noin 60 000. Suomessa islaminuskoisten tarkkaa lukua ei pystytä arvioimaan, koska maahanmuuttajat rekisteröidään kansallisuuden mukaan, eikä uskonnon. (Ikkala ym. 2012, 212; 225.) Lisäksi kaikki Suomessa asuvat muslimit eivät ole liittyneet jäseneksi Suomessa toimiviin rekisteröityneisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin (Martikainen ym. 2008, 71).

6.3 Myytit

Islamilaiset kertomukset keskittyvät profeettojen ympärille ja varsinkin profeetta Muhammadin ylluonnollisiin kokemuksiin (Smart 2005, 298; 303). Profetialla on keskeinen asema islamin uskonnossa. Profetialla tarkoitetaan jumalallisen viestin välittämistä ihmisille. (Jämsä ym. 2011, 38–39; 126–127.) Islamissa uskotaan enkeleihin ja jinneihin eli älyllisiin kuoleviin henkiolentoihin, jotka pystyvät muuttamaan olomuotoaan (Ikkala ym. 2012, 196).

6.4 Opit

Sana ”islam” tarkoittaa täydellistä alistumista jumalan tahtoon. Islamin pelastusopin mukaan tärkeintä on suhde Jumalaan. Islaminuskoinen tulisi olla kuuliainen, kiitollinen ja nöyrä. (Jämsä ym. 2011, 26–28.) Islam on monoteistinen uskonto, jossa uskotaan yhteen Jumalaan eli Allahiin. Allah tarkoittaa Jumalaa. Muslimilla tarkoitetaan islaminuskoista ihmistä, joka on antanut elämänsä Jumalalle. Koraani on islamin pyhä kirja. Koraania luetaan arabiaksi, koska se on pyhä kieli muslimeille ja islamilaisen käytännön mukaan käänös on aina tulkintaa. Islamin opin mukaan Jumala välitti Koraanin ihmisille profeetta Muhammadin välityksellä. Profeetta Muhammadissa tiivistyy islamilaiset hyveet: rohkeus, anteliaisuus, hurskaus ja puhtaus. Sunna eli profeetta Muhammadin elämäntapa on tallennettuina haditheihin eli perimätietokokoelmiin. Hadithit sisältävät kertomuksia Muhammadin sanoista ja teoista. (Ikkala ym. 2012, 196–198; 209.) Koraani ja hadithit muodostavat yhdessä Šarian eli islamilaisen lain (Muhammed 2011, 29–30).

Islamissa uskotaan viimeisteen tuomioon, jolloin kuolleet herätetään henkiin ja Jumala tuomitsee ihmiset heidän tekojensa mukaan. Kuoleman ja ylösnousemuksen välissä ihminen ajelehtii välitulassa, jossa hän kokee elämää sekä helvetissä, että taivaassa. Islamilaisen opin mukaan Jeesusta pidetään profeettana ja hänen jumalallisuutensa kielletään. (Ikkala ym. 2012, 196–197.)

6.5 Rituaalit

Muslimit korostavat islaminuskon käytännönläheisyyttä ja Koraanissa on kiteytetty hyvän muslimin ominaisuudet. Muslimin velvollisuuksiin kuuluu uskontunnustus, rituaalinen rukous, almuvero, paasto ja pyhiinvaellus Mekkaan. (Ikkala ym. 2012, 198.)

Islamin uskontunnustus on seuraava: ” Ei ole muuta jumalaa kuin Jumala, ja Muhammad on hänen profeettansa”. Uskontunnustus toistetaan päivittäin rukouksessa. Rituaalinen rukous suoritetaan viisi kertaa päivässä. Ennen rukousta muslimi puhdistautuu pesemällä juoksevan veden alla kasvot, kädet ja jalkaterät. Muslimit rukoilevat aina Mekan suuntaan, kohti Kaaba. (Ikkala ym. 2012, 198.) Kaaba on musta kivi, joka sijaitsee temppelissä muslimien pyhässä kaupungissa Mekassa. Mekka on muslimeille tärkeä pyhiinvaelluskohde (Ikkala ym. 2012, 192–193.) Rituaalinen rukous suoritetaan mieluiten Moskeijassa, mutta myös missä tahansa puhtaassa paikassa. Tämän takia muslimeilla on usein mukanaan rukousmatto, johon voi polvistua. (Hanki ym. 2010, 194.) Moskeijoiksi kutsutaan islamin kokoontumispaikkoja ja rukoushuoneita (Peltomaa ym. 2004, 210). Islamissa korostetaan yhteisiä jumalanpalveluksia. Rukoilu sekä pyhän kirjan lukeminen ja tulkitseminen ovat olennainen osa jumalanpalvelusta. (Jämsä ym. 2011, 33–35.)

Almuverolla tarkoitetaan maksua, jonka muslimi antaa omaisuudestaan vuosittain. Almuvero perustuu Koraaniin ja se maksetaan köyhien ja velallisten auttamiseksi sekä islamin yhteisön omiin tarpeisiin. Almuveroa saa maksaa oman harkinnan mukaan, eikä sen maksamatta jättämisestä rangaista. (Ikkala ym. 2012, 200.)

Muslimit viettävät vuosittain paastoa Ramadan-kuukauden ajan, jolloin muslimin tulee olla syömättä, juomatta, tupakoimatta ja harrastamatta seksuaalista kanssakäymistä aamunkoiton ja pimeän tulon välisenä aikana (Smart 2005, 301). Paastoon osallistuvat vain terveet aikuiset, joten paasto ei koske sairaita, lapsia tai raskaana olevia naisia. Ramadan-kuukauden aikana olennaista on keskittyä uskonnollisiin asioihin. Ramadanin paastokuukauden ajankohta siirtyy joka vuosi, koska islamilaisessa ajanlaskussa noudatetaan kuukalenteria. (Ikkala ym. 2012, 200.) Tämän vuoksi vuosi on 10-11 päivää lyhyempi kuin auringon kierto perustuvassa kalenterissa (Räty 2002, 72). Ikkala ym. (2012, 200) mukaan paaston päättymisen on suuri juhla muslimeille.

Pyhiinvaellus Mekkaan on jokaisen muslimin velvollisuus ja se tulisi tehdä ainakin kerran elämän aikana. Pyhiinvaelluksen ajankohta on kaksi kuukautta Ramadanin päättymisen jälkeen. Pyhiinvaellus tapahtuu Mekan pyhällä alueella ja sen kohokohta on Kaaban kiertäminen. Usein muslimit pyhiinvaelluksen yhteydessä käyvät myös Medinassa profeetta Muhamadin haudalla. (Ikkala ym. 2012, 200.)

6.6 Kokemukset

Profeetta Muhammadin kokemat näyt ja Jumalan yliluonnolliset teot ilmentävät islamin kokemuksellista ulottuvuutta. Muhammadin saamat ilmoitukset koottiin yhteen Koraanissa. (Smart 2005, 298; 302.) Islamin sisällä oleva liike suufilaisuus korostaa profeetta Muhammadin saamia näkyjä ja hurmoksellisia kokemuksia (Ikkala ym. 2012, 207–208).

6.7 Yhteisöllisyys

Pappeja islaminuskossa ei ole, vaan ihminen on omista teoistaan vastuussa suoraan Jumalalle. Moskeijoissa järjestetään yhteisiä rukoushetkiä. Muslimi voi rukoilla yksin, mutta yhteisiin rukouksiin osallistumista pidetään arvossa. Pyhiinvaellus kokoaa vuosittain miljoonia muslimeja eri puolilta maailmaa yhteen. Koko islamilaisesta yhteisöstä käytetään nimitystä umma. (Ikkala ym. 2012, 198–200.)

6.8 Moraali ja elämäntapa

Islam ei koske pelkästään vain uskonnollista elämää, vaan se on osa elämäntapaa (Ikkala ym. 2012, 201). Islamin ruokasäännökset kieltävät käyttämästä verta, sianlihaa ja luonnollisesti kuolleita eläimiä ravinnoksi. Islam kieltää myös alkoholin käytön. Koraanissa oleva viinin juomista koskeva kielto on laajennettu koskemaan kaikkia alkoholijuomia. (Jämsä ym. 2011, 47–48.) Eläin tulee teurastaa niin, että sen kaulavaltimo katkaistaan ja annetaan veren valua kuiviin. Tällä tavoin oikeaoppisesti teurastettu liha on halal-lihaa ja muslimille sallittua. Metsästys on islamissa kiellettyä ajanviettotapana ja urheiluna. (Ikkala ym. 2012, 200–201.)

Muslimien moraalin vaikuttavat olennaisesti Šaria-laki ja hadithit. Kaikki ovat tasaveroisia Jumalan edessä, mutta oikeudet voivat poiketa sukupuolen perusteella. (Smart 2005, 302.) Islamilaisissa maissa avioliitto ja sukupuolisuus ovat tärkeitä asioita. Joissain muslimiyhteisöissä avioliittopäätökset tekevät nuorten vanhemmat tai suku. Yleisin käytäntö islamilaisissa maissa on yksiavioisuus. (Räty 2002, 74.) Moniavioisuus on islamissa sallittu ja miehellä saa olla enintään neljä vaimoa (Smart 2005, 302). Koraanin mukaan mies on perheen pää ja hänen velvollisuutensa on huolehtia vaimosta ja perheestä (Räty 2002, 73–74).

Islam ohjaa vahvasti avioeroon liittyvää lainsäädäntöä (Smart 2005, 302). Muslimiavioliitoissa avioliiton voi purkaa vain lähtökohtaisesti mies ja nainen ainoastaan erityistapauksissa. Avioerotapauksissa lapset jäävät yleensä isälle, koska lasten katsotaan kuuluvan isänsä sukuun. Lapset perivät aina isänsä uskonnon. Muslimimies voi mennä naimisiin kristityn tai juutalaisen naisen kanssa, mutta naisen tulee mennä naimisiin muslimimiehen kanssa. (Räty 2002, 74.)

Muslimit ympärileikkaavat poikalapset, mutta se ei perustu Koraaniin, vaan siitä on muodostunut yleinen menettelytapa. Koraanissa neuvotaan miehiä ja naisia noudattamaan säädyllistä pukeutumista. Naisia Koraanissa ei kehoiteta hunnuttautumaan, mutta hunnuttautuminen yleistyi musliminaisten keskuudessa, kun islam levisi Arabian ulkopuolelle. (Ikkala ym. 2012, 203.) Hijab tarkoittaa estettä, huntua tai peitettä, jonka tarkoituksena vähentää ulkoista kiinnostumista sellaisten miehen ja naisen välillä, jotka eivät ole kumppaneita. Sisäisellä hijabilla tarkoitetaan tietoista säädyllisyyttä ja katseen kurissa pitämistä niin ettei herätä vastakkaisen sukupuolen kiinnostusta. (Haeri 1995, 168.) Islaminuskoon ei liity naisten ympärileikkausta, mutta osassa Afrikan maissa se kuuluu perinteeseen (Peltomaa ym. 2004, 210).

Koraanista ei löydy aukotonta kuvakieltoa, mutta islaminuskossa merkittävien ihmisten, kuten profeetta Muhammadin kasvojen kuvaaminen ja tekeminen on kiellettyä. Profeetta Muhammadin sanallinen kuvaaminen on hyväksyttyä. (Ikkala ym. 2012, 195; 219.)

Jihad tarkoittaa arabiaksi kilvoittelua ja taistelua. Jihadilla voidaan tarkoittaa ihmisen sisällä tapahtuvaa kamppailua pahaan vastaan tai ulkoista taistelua islamin vihollista vastaan. Muslimeilla on velvollisuus puolustautua hyökkääjää vastaan ja puolustaa islamin yhteisöä. (Ikkala ym. 2012, 217–218; 220.) Haerin (1995, 58) mukaan sodan yhteydessä ulkoinen jihad on oikeutettu vain, mikäli sodan syy on oikea ja kaikki muut mahdolliset toimintamallit on todettu hyödyttömiksi.

Usein islamin pyhä sota jihad sekoitetaan jihadismiin, joka tarkoittaa aseellista väkivaltaa käyttävää islamilaista äärisuuntausta. Yleensä jihadismilla tarkoitetaan islamilaisia ääriliikkeitä ja islamilaista terrorismia. Suurin osa muslimeista kokee terrorismin uhkaavana ja islamin nimissä harjoitetun väkivallan opetusten vastaisena. (Ikkala ym. 2012, 218–219.)

6.9 Aineellisuus

Islamissa on rakennettu paikkoja rukoilemista varten (Smart 2005, 304). Islaminuskon mukaan Jumala eli Allah on kaikkialla, joten moskeija ei ole Jumalan asuinsija vaan rukouspaikka (Jämsä ym. 2011, 52). Moskeijoissa muslimit kokoontuvat rukoilemaan yhdessä ja harjoittamaan uskontoaan. Minareetti on moskeijan yhteydessä oleva torni, josta huudetaan rukouskutsu viisi kertaa päivässä. (Ikkala ym. 2012, 92; 198–199.)

6.10 Nimikäytäntö

Melko yleistä muslimien kulttuurissa on se, että henkilön nimi muodostuu kolmesta nimestä: omasta etunimestä, isän etunimestä ja isoisän etunimestä. Henkilöä puhutetaan etunimellä. (Sjöblom 1997, 42.) Alla olevassa taulukossa kuvataan muslimien nimikäytäntöä.

Oma nimi	Isän nimi	Isoisän nimi
Muhammed	Hussein	Ali

Taulukko 2. Muslimien nimikäytäntö (Sjöblom 1997, 42).

7 HINDULAISUUS

7.1 Hindulaisuuden synty ja pääsuuntaukset

Hindu on alkujaan persiankielinen sana, jolla tarkoitetaan intialaista. Hindulaisuuden voidaan ajatella täten olevan samankaltainen kulttuurin ja elämäntapaan viittaava termi kuin esimerkiksi eurooppalaisuus. Monille Intiassa eläville hindulaisuus on elämäntapa, johon he kasvavat. (Ikkala ym. 2012, 50–51.)

Hindulaisuus on syntynyt Intiassa pitkän ajan kuluessa, eikä sillä ole yksittäistä perustajaa. Hindulaisuuden varhaisimmat piirteet polveutuvat Indus-kulttuurista 2600-1900 eKr. ja sitä voidaan pitää vanhimpana olemassa olevana maailmanuskontona. Hindulaisuudesta irtaantuneita uskontoja ovat buddhalaisuus, sikhiläisyys ja jainalaisuus. (Ikkala ym. 2012, 50; 52–53.)

Hindulaisuudessa palvotuimmat jumalat ovat Višnu, Šiva ja äitijumalattaret Devi ja Šakti. Hindulaisuuden sisäiset pääsuuntaukset ovat vaišnavismi (Višnun palvojat), šaivismi (Šivan palvojat) ja šaktismi (äitijumalattarien palvojat). (Ikkala ym. 2012, 60.)

7.2 Levinneisyys

Hindulaisia uskonnon harjoittajia eniten on Intiassa ja Nepalissa. Merkittäviä vähemmistöjä on myös Sri Lankassa, Kaakkois-Aasiassa ja Etelä- ja Itä-Afrikassa. Hindulaisuuden kannattajia on maailmassa noin 952 miljoonaa eli 13,6 prosenttia koko maailman väestöstä. (Ikkala ym. 2012, 53.)

7.3 Myytit

Hindulaisuudessa on valtava määrä pyhiä kirjoituksia. Veda-kirja on hindulaisuuden pyhä kirja ja sen kaikkein tärkein teksti on Rigveda, joka sisältää eri jumalolentoja ylistäviä lauluja. Eepokset Ramayana ja Mahabharata käsittelevät historiaa ja jumaltaruja. Muinaiset kertomukset eli puranat sisältävät suurimman osan hindulaisista myyteistä. (Ikkala ym. 2012, 54–55; 223.)

7.4 Opit

Hindulaisuudella ei ole yksittäistä perustajaa tai kaikkia sitovia opinkappaleita. Opillinen moninaisuus on hindulaisuudessa tyypillistä. Intialaiselle ajattelulle on tyypillistä etsiä yhteyttä moninaisuudesta. Hindulaisuudessa useat uskovat yhteen jumalaan, mutta jumaluutta ei määritellä tarkasti, sillä jumala voi ilmetä useissa eri hahmoissa. (Ikkala ym. 2012, 50; 52; 223.)

Hindulaisuuden pääjumalia ovat Brahma eli luojajumala, Višnu eli ylläpitäjä ja Šiva eli tuhoaja (Ikkala ym. 2012, 60). Hindulaisuudessa jumalia on miljoonittain, mutta nämä kolme Jumalaa ovat kaikkein merkittävimpiä ja tärkeitä ovat myös heidän puolisonsa. Intialaisessa kulttuurissa nainen nähdään aktiivisena osapuolena ja mies passiivisena. Jumalilla on eri ilmenemismuotoja eli avataroja. (Smart 2005, 55–56.) Esimerkiksi Višnulla katsotaan olevan kymmenen avatarta (Ikkala ym. 2012, 61). Hindulaisuudessa eri jumalien palvojat voi tunnistaa otsamaalauksista: Višnun palvojalla voi olla otsassa v:n muotoinen kuvio ja Šivan palvojalla kolme vaakasuoraa viivaa (Arola 2003, 93).

Hindulaisen opin mukaan kaikki uskonnot ovat arvokkaita ja pelastuksen voi saavuttaa usealla eri tavalla (Ikkala ym. 2012, 50–51). Hindulaisuuden pelastusopin mukaan erillisyyden

harha saa aikaan kärsimyksen, josta seuraa itsekeskeisyys. Pelastuminen on jumalayhteyden löytämistä ja se voidaan saavuttaa lukuisin eri keinoin. (Jämsä ym. 2011, 26–28.)

Hindulaisuudessa pelastukseen on kolme tietä:

1. Tiedon tiessä vapautuminen saavutetaan oivaltamalla, että oma sielu on yhtä olemassaolon ikuisen perustan eli brahmanin kanssa. Tiedon tiessä tyypillistä on kiertelevän kerjäläisäskkeen elämä, itsekuri ja hengelliset harjoitukset, kuten jooga.
2. Tekojen tiessä pelastuminen saavutetaan aktiivisen toiminnalla, luopumalla itsekkäistä teoista, jotka saavat aikaan karmaa.
3. Antaumuksen tie on hindulaisuudessa suosituin pelastuksen tie. Antaumuksen tiessä pelastus saavutetaan uhraamalla ajatukset, sanat ja teot Jumalalle. Antaumuksen tie on innoittanut rakentamaan temppeleitä ja jumalankuvia hindulaisuudessa. Gurut eli hengelliset opettajat auttavat ja opastavat pelastuksen saavuttamisessa. (Ikkala ym. 2012, 58–59.)

Hindulaisuudessa ajatellaan maailmankaikkeuden olevan ikuinen ja sen noudattavan ikuisen luomisen ja tuhoutumisen kiertokulkua. Hindulaisuuden opin mukaan jokaisella elävällä olenolla on kuolematon sielu eli atman. Jälleensyntymisopin mukaan teot määrittävät sen, mihin ruumiiseen sielu päätyy elämän loputtua. Sielunvaellusta eli jälleensyntymisen kiertokulkua kutsutaan samsaraksi. Vapautumista jälleensyntymisen kiertokulusta eli pelastusta kutsutaan mokšaksi. (Ikkala ym. 2012, 55–56.)

Intialaisessa ajattelussa karmalla tarkoitetaan pahojen ja hyvien tekojen kertymää. Hindulaisuus on opillisesti kirjava uskonto, mutta yleisesti kaikkien tunnustamia perusajatuksia ovat atman, samsara ja karma. Nämä käsitykset eivät ole suoranaisesti opinkappaleita, vaan osa intialaista maailmankuvaa, jota intialaiset pitävät itsestäänselvyyksinä. (Ikkala ym. 2012, 54–55.)

7.5 Rituaalit

Hindulaiseen palvontarituaaliin kuuluu jumalaa esittävä kuva tai patsas. Rituaalissa kohdellaan jumalan alttarihahmoa suurella kunnioituksella. Paikalla oleminen jumalanpalveluksessa katsotaan tuovan hengellisiä ansioita paikallaolijoille, mutta koko yhteisön läsnäolo ei ole välttämätöntä. (Jämsä ym. 2011, 33–35.) Hindulaisuudessa suurin osa palvontamenoista suoritetaan kotona yksityisesti ja useista kodeista löytyy kuvia sekä patsaita perheen suostamista jumalista. Hindulaisuudessa ajatellaan, että Jumala on läsnä häntä esittävässä

alttarihahmossa. Temppele tai kotialttari mielletään yhtä lailla Jumalan asuinsijana. Palvon-
tarituuaaleihin liittyy rukouksien lausumista sekä myös kukkien tai ruoan uhraamista. (Ikkala
ym. 2012, 67–68.)

Hindulaisen miehen elämänvaiheet voidaan jakaa neljään vaiheeseen: opiskelija, perheen-
pää, erakko ja askeetti. Opiskelijana luetaan veda-tekstejä vähintään viisi vuotta, jonka jäl-
keen hindulainen mies saa mennä naimisiin, jolloin hänen tehtävänään on perheestä huoleh-
timinen. Kun miehellä on omia pojanpoikia, hän voi vetäytyä yksin tai vaimonsa kanssa
aktiivisesta elämästä ja ryhtyä erakoksi. Viimeisessä elämän vaiheessa mies ryhtyy kerjä-
läisasketiksi ja luopuu kaikesta omaisuudestaan ja yhteiskunnallisista siteistään. (Ikkala
ym. 2012, 57.)

Hindulaisuuteen liittyy vahvasti käsitys rituaalisesta puhtaudesta. Hindulaisuudessa pyhässä
Ganges-joessa peseytymisellä on erityinen asema ja vesi on tärkein puhdistautumisen väline.
Käsitys puhtaudesta ja saastaisuudesta ulottuvat useille eri elämän osa-alueille. Ruoan käsit-
telyä koskevat säännöt ovat tärkeitä. Kaikkia ihmisestä tulevat eritteet nähdään saastaisina
ja suurin saastaisuuden lähde on kuolema. Kuolleen omaisetkin ovat saastaisessa tilassa niin
kauan, kunnes he puhdistautuvat tietynlaisia rituaaleja noudattaen. (Ikkala ym. 2012, 51;
64.)

Siirtymäriitit ovat tärkeä osa hindulaisuutta. Kun lapsi syntyy, suoritetaan monenlaisia riit-
tejä, joiden tarkoituksena on estää äidin ja vastasyntyneen lapsen saastuminen. Avioliitto on
uskonnollinen velvollisuus hinduille ja myös suurin kustannuserä hinduperheissä. Viimei-
nen siirtymäriitti on hautajaiset ja yleistä hindulaisuudessa on, että kuolleet tuhkataan. (Ik-
kala ym. 2012, 68–69.)

7.6 Kokemukset

Hindulaisuudessa kokemuksellinen ulottuvuus näkyy uskonnonkäytäntöjen harjoittamisena,
kuten joogana, palvonnalla, uhraamisella ja pyhiinvaelluksina (Smart 2005, 55). Uskonnon
harjoittaminen on hindulaisuudessa osa jokapäiväistä elämää. Hinduille eläimistä pyhin on
lehmä. Intiassa on lukusia pyhiä paikkoja sekä kaupunkeja ja ne ovat suosittuja pyhiinvael-
luskohteita. Suurin ja tärkein uskonnollinen juhla on kumbha mela, jolloin miljoonat pyhiin-
vaeltajat kerääntyvät kylpemään Ganges-virrassa. (Ikkala ym. 2012, 64; 66.)

7.7 Yhteisöllisyys

Hindulaisuudessa kastilaitos oli pitkään hyvin vahva osa yhteiskuntarakennetta. Säädyn katsottiin muodostuvan syntyperän perusteella. Eri kastien välinen kanssakäyminen oli tarkkaan säädeltyä, sillä ylempikastisen yhteys alemmikastiseen nähtiin saastuttavana. Brahmaaneja eli pappisäätystä pidettiin henkisesti puhtaimpana. Muita säätyjä olivat kšatriyat (hallitsijat ja sotilaat), vaišyat (viljelijät ja kauppiat) ja šudrat (palvelijat ja käsityöläiset). Dalitit eli kastittomat olivat kaikkien muiden kastien sortama ryhmä, jolle jäi kaikki saastuttavat työt. Intiassa kastilaitos kiellettiin 1950-luvulla. (Ikkala ym. 2012, 71–73.) Hindujen otsassa olevaa täplää on kutsuttu kastimerkiksi, mutta nykyään se mielletään enemmänkin koristeeksi, eikä sillä ole selkeää yksiselitteistä liittymäpintaa uskontoon (Arola 2003, 93).

7.8 Moraali ja elämäntapa

Hindulaisuudessa moraalin pohja on karma eli syyn ja seurauksen laki. Pahoista teoista seuraa pahoja asioita, jotka yksilö tulee kohtamaan tässä elämässä tai tulevissa jälleensyntymisten kiertokuluissa. Moraaliohjeiden noudattamisella yksilö voi saavuttaa vapautumisen ja ohjeiden rikkominen estää vapautumisen jälleensyntymisen kiertokulusta. (Jämsä ym. 2011, 47.)

Hindulaisuudessa oppeja tärkeämpää on noudattaa perinteisiä velvollisuuksia ja käyttäytymissääntöjä. Hindulaisuudessa uskonnollista perinnettä kutsutaan sanatana dharmaksi, joka tarkoittaa ikuista elämänohjetta. (Ikkala ym. 2012, 52.)

Hindulaisessa ihanne elämässä on kolme päämäärää:

1. Dharma eli velvollisuuden täyttäminen
2. Artha eli varallisuuden kartuttaminen
3. Kama eli aistinautinnot

(Ikkala ym. 2012, 56).

Päämääriä noudatetaan hindulaisuudessa tärkeysjärjestyksen mukaan, mutta pyrkimyksenä on se, että ne olisivat keskenään tasapainossa. Dharma on päämääristä tärkein ja hindulaisen ajattelun kulmakivi. Dharma merkitsee velvollisuuden lisäksi elämänohjetta, lakia, hyvettä ja uskontoa. Se on syvimmältä olemukseltaan moraaliperiaate, joka säätelee jokaisen olennon elämää. Dharma jaetaan yleispäteviin ohjeisiin ja erityisohjeisiin. Yleispätevät ohjeet

koskevat kaikkia ja kehottavat väkivallattomuuteen, totuudellisuuteen, uhrautuvaisuuteen ja itsekieltämykseen. Erityisohjeet koskevat tiettyä säätyä, ammattiryhmää tai elämänvaihetta. Myöhemmin lisättiin myös neljäs päämäärä, josta tuli kaikkein tärkein, mokša eli vapaudus. Mokša tarkoittaa vapautumista jälleensyntymisen kiertokulusta eli samsarasta. (Ikkala ym. 2012, 56.)

Intialaisen ihanteen mukaan nainen on uhrautuvainen, lojaali ja kärsivällinen aviomiestään kohtaan. Hindulaisuudessa perheen äiti on tärkeässä asemassa, koska hän pitää huolta uskonnon välittämisestä lapsille. (Peltomaa ym. 2004, 176.)

Intialaisessa kulttuurissa erityisen tärkeinä moraaliperiaatteina pidetään kaiken elävän kunnioittamista, askeettien ihannointia ja ihmisen aseman korostamista yhteiskunnassa. Suurin osa hinduista on kasvissyöjiä, mikä osakseen johtaa juurensa siitä, että elävien olentojen vahingoittamista tulee välttää. (Smart 2005, 55–56.) Hindulaisuudessa uskonnolliselle elämälle omistautuneita kierteleviä askeetteja kutsutaan sadhuiksi. Sadhuja pidetään pyhinä ja heitä palvotaan. (Ikkala ym. 2012, 58.)

Sielunvaellusopin mukaan eläin on aikaisemmassa elämässään voinut olla ihminen. Hindulaisuudessa lemmiä kunnioitetaan ja niiden lihaa ei saa syödä, mutta maitoa saa juoda. Sormin syöminen on yleistä Intiassa ja tapa juontaa juurensa kasteihin jaottelusta. Omia sormia pidetään puhtaampina kuin ruokailuvälinettä, jota on voinut käyttää alemmikastinen. (Sjöblom 1997, 28–29.)

7.9 Aineellisuus

Hindulaisuudessa käsitys pyhästä voidaan liittää esineisiin, sillä hindulaisuudessa jumalaan voidaan saada yhteys kuvien ja patsaiden välityksellä. Hindulaisuudessa käytetään pyhiä mantroja eli sanakaavoja ja pyhiä tavuja rukouksen välineenä. (Jämsä ym. 2011, 12–13.) Hindulaisuudessa on lukuisille jumalille omistettuja omia temppeleitä sekä lisäksi pyhiä vuoria ja jokia (Smart 2005, 58).

8 BUDDHALAISUUS

8.1 Buddhalaisuuden synty ja pääsuuntaukset

Buddhalaisuuden juuret ovat intialaisessa kulttuurissa. Buddhalaisuuden perustaja on Siddhartha Gautama. Nuori Gautama kasvoi ylellisessä ympäristössä ja nautti etuoikeutettua asemaa. Gautama ei ollut elämäänsä kuitenkaan tyytyväinen ja häntä vaivasi perimmäiset kysymykset elämän tarkoituksesta ja kärsimyksen ongelmasta. Gautama jätti maallisen elämänsä ja alkoi kierteleväksi askeetiksi intialaisen perinteen mukaisesti. Gautama opiskeli ja harjoitti äärimmäistä askeesia ja paastosi. Gautama ei kuitenkaan saavuttanut haluttua päämäärää. Lopulta Gautama päätyi yksin bodhipuun alle mietiskelemään ja saavutti siellä täydellisen ymmärryksen maailmasta ja vapautui syntymisen kierrosta. Tästä tapahtuneesta lähtien Gautama tunnettiin valaistuneena eli Buddhana. Buddha opetti 45 vuoden ajan löytämänsä totuutta ja keräsi itselleen seuraajien joukon. (Smart 2005, 68–69; Ikkala ym. 82–84.)

Buddha kritisoi hindulaisuuden sitoutuneisuutta yhteiskunnalliseen asemaan. Buddhalaisuus kumosi pappisäädyn nauttiman erityisaseman ja korosti moraalista käyttäytymistä rituaalien suorittamisen sijasta. Buddhalaisuuden mukaan kärsimyksen kierrosta vapautuminen kuuluu kaikille. Buddhalaisiksi kutsutaan kaikkia, jotka turvaavat uskonsa kolmeen jalokiveen. Nämä kolme jalokiveä ovat: Buddha, Buddhan seuraajien yhteisö eli sangha ja Buddhan oppi eli dharma. (Ikkala ym. 2012, 81–82.) Alla olevassa kuvassa havainnollistetaan buddhalaisuuden perustaa eli kolmea jalokiveä.

Kuva 1. Buddhalaisuuden kolme jalokiveä (Ikkala ym. 2012, 81).

Buddhan kuoleman jälkeen buddhalaisuuden uskonyhteisö hajaantui eri suuntauksiin. Buddhalaisuuden pääkoulukunnat ovat hinayana, mahayana ja vajrayana.

Hinayana (pieni kulkuneuvo) edustaa vanhoillista oppikäsitystä ja sen mukaan ihminen saavuttaa valaistumisen omilla ponnistuksillaan, mihin luostariyhteisö tarjoaa parhaat edellytykset. Hinayanassa pyritään säilyttämään Buddhan alkuperäinen opetus muuttumattomana. (Ikkala ym. 2012, 96.)

Mahayana (suuri kulkuneuvo) koulukunnassa katsotaan, että valaistumisen tavoitteluun ryhdytään kaikkien elävien olentojen hyväksi. Bodhisattvat eli valaistumisolennot auttavat valaistumiseen pyrkiviä ihmisiä. (Ikkala ym. 2012, 96–97.) Bodhisattva on valaistunut ihminen, joka on välivaiheessa matkalla kohti pelastusta, mutta on jäänyt auttamaan muita pelastuksen tiellä (Peltomaa ym. 2004, 183).

Vajrayana (timanttikulkuneuvo) on nopea, mutta riskialtis tie valaistumiseen. Tyypillistä vajrayanalle on vaativat rituaali- ja meditaatiotekniikat, joita harjoitetaan hengellisen opettajan eli gurun kanssa. (Ikkala ym. 2012, 97–98.)

8.2 Levinneisyys

Buddhalaisia on 458 miljoona eli noin 6,7 prosenttia koko maailman väestöstä. Buddhalaisia on eniten Sri Lankassa, Japanissa, Kiinassa, Etelä-Koreassa ja Kaakkois-Aasian maissa. Thaimaassa buddhalaisuus on valtauskonto ja noin 90 prosenttia Thaimaan kansalaisista on buddhalaisia. (Ikkala ym. 2012, 82; 103.)

8.3 Myytit

Monet ihmeelliset kertomukset Buddhan elämän eri vaiheista ilmentävät buddhalaisuuden myyttistä ulottuvuutta (Smart 2005, 67–68). Sana buddha on arvonimi, joka tarkoittaa valaistunutta. Isolla alkukirjaimella kirjoitettuna Buddhalla tarkoitetaan Siddhartha Gautamaa. (Ikkala ym. 2012, 82).

8.4 Opit

Buddhalaisuudessa katsotaan, ettei yliluonnollisilla olennoilla ole suurta merkitystä. Buddhan oppien mukaan jumalista ei ole apua valaistumisen tiellä. Buddhalaisuutta pidetään

kuitenkin uskontona, koska buddhalaisuus sisältää käsityksiä pyhästä ja olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä. Buddhalaisuudessa käytetään pyhiä mantroja mietiskelyn ja rukoilemisen apuna. (Jämsä ym. 2011, 11; 13.) Buddhalaisuuden pelastusopin käsityksen mukaan pelastuminen on valaistumista, jonka voi saavuttaa ymmärtämällä olemassaolon perimmäisen luonteen ja vapautumalla vihasta sekä itsekkäistä haluista (Jämsä ym. 2011, 26–28).

Buddhalaisuuden yksi kulmakivistä on Buddhan oppi eli dharma. Buddha edusti usein keskitien ajattelua ja vältti ääriäkemyksiä. Buddhalaisuudessa vältetään tuonpuoleiseen liittyviä oppeja. Ihmisen tulee itse ponnistella ja ymmärtää oman olemassaolon riittämättömyys ja epätydyttävyys. Buddhalaisuuden opeista yksi tunnetuimmista on neljä jaloa totuutta. (Ikkala ym. 2012, 90.)

Ensimmäisen jalon totuuden mukaan olemassaolo on täynnä kärsimystä. Mikään nautinto ei kestä ikuisesti ja sen loppuminen on tuskallista. Toisen jalon totuuden mukaan kärsimyksen aiheuttaa itsekäs haluaminen ja janoaminen. Kolmannen jalon totuuden mukaan itsekkään haluamisen lopettaminen poistaa kärsimyksen. (Smart 2005, 71.) Buddha-tilaksi, nirvanaksi tai valaistumiseksi kutsutaan tilaa, jossa itsekäs haluaminen on lakannut (Ikkala ym. 2012, 91).

Neljännän jalon totuuden mukaan kärsimyksen poistaminen ja päämäärän valaistumisen saavuttaa seuraamalla Jaloa kahdeksanosaista tietä. Tien kaksi ensimmäistä osaa ovat täydellinen näkemys ja asenne, jotka liittyvät uskoon ja viisauteen. Seuraavat kolme osiota tiellä ovat täydellinen puhe, toiminta ja elinkeino, jotka liittyvät buddhalaisuuden moraaliperiaatteisiin. Kuten pidättäytyminen ammatista, joka vahingoittaa muita eläviä olentoja. Viimeiset kolme osaa tiellä ovat täydellinen ponnistelu, tarkkaavaisuus ja mietiskely, jotka edustavat meditaatiota ja itsekasvatusta. (Smart 2005, 71; Ikkala ym. 2012, 92.)

8.5 Rituaalit

Buddhalaisuuden yksi kulmakivistä on meditaatio eli tietoinen mielenharjoitus (Ikkala ym. 2012, 88). Buddhan elämäntarinan kannalta merkityksellisiin paikkoihin tehdyt pyhiinvaellukset tuottavat buddhalaisuudessa hengellisiä ansioita. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi Gautaman synnyinpaikka Lumbini, valaistumispaikka Bodhgaya, ensimmäisen opetuspuheen paikka Sarnath ja kuolinpaikka Kusinagara. (Smart 2005, 73.)

Buddhalaisuudessa Buddhan palvonnan lisäksi palvotaan hänen oppiaan dharmaa ja seuraajien yhteisöä sanghaa. Oppia kunnioitetaan palvomalla pyhiä kirjoja. Buddhalaisuuden pyhä kirja on Tripitaka. Bodhipuita palvotaan koristelemalla niiden oksia. (Ikkala ym. 2012, 86; 99.)

8.6 Kokemukset

Buddhalaisuudessa keskeinen kokemus on nirvanan autuus, mitä on vaikea sanoin kuvata. Buddhalaisuutta leimaa myös tietoisuus elämän riipaisevuudesta ja kauneudesta, joka yhdessä mietiskelyn ja meditaation kanssa muodostavat syviä kokemuksia. (Smart 2005, 74.)

8.7 Yhteisöllisyys

Ikkalan ym. (2012, 88) mukaan säännöllisen meditaation harjoittaminen on usein tarkoittanut luostariyhteisöjen perustamista buddhalaisuudessa, koska meditaation katsottiin edellyttävän kurinalaista elämää. Buddhalaisuutta pidetäänkin monissa kulttuureissa luostarikeiseisenä uskontona.

Buddhan seuraajista osa hylkäsi kiertelevän askeettien elämäntavan ja asettui luostariyhteisöihin asumaan. Maallikoiden oli helpompi tämän muutoksen ansioista lähestyä luostariyhteisöjä. Luostareissa jokaisen nunnan ja munkin tuli noudattaa luostarisääntöjä, mikä erotti maallikot ja luostariyhteisön omiksi ryhmikseen. Henkinen elämä liitettiin olennaiseksi osaksi luostarielämää ja sangha käsite alkoi käytännössä tarkoittamaan luostariyhteisöä. (Ikkala ym. 2012, 95.)

Buddha toimi oman elämänsä aikana sanghan eli seuraajiensa johtajana, mutta hän ei antanut ohjeita tulevasta seuraajastaan. Buddhan mukaan hänen oppinsa eli dharma, saisi olla uusi johtaja. Buddhan aikainen seuraajien yhteisö ei ollut rakenteeltaan niin tiukka, kun uudempien aikojen luostariyhteisöt. (Smart 2005, 74–75.)

8.8 Moraali ja elämäntapa

Buddhalaisuudessa kuten hindulaisuudessakin moraalin perusta on karma. Epämoraalinen toiminta kääntyy aina tekijäänsä vastaan ja estää saavuttamasta vapautuksen

jälleensyntymisen kiertokulusta. (Jämsä ym. 2011, 47–48.) Buddhalaisuudessa korostetaan keskitien periaatetta ja käytännön toimintaa, eikä sääntöjen kirjallista noudattamista. Tavallisen buddhalaisen odotetaan kuitenkin noudattavan viittä moraaliohjetta. Nämä viisi ohjetta kieltävät tappamisen, varastamisen, valehtelemisen, siveettömän sukupuolielämän ja huumaintien aineiden käytön. (Smart 2005, 87.) Suurin osa buddhalaisista on kasvissyöjiä, koska moraaliset ohjeet buddhalaisuudessa kieltävät tappamisen eli elävien olentojen vahingoittamisen (Ikkala ym. 2012, 223).

Buddhalaiset ovat perhekeskeisiä ja perheen sekä suvun käsite tulkitaan laajasti. Vanhempien tehtävä on huolehtia lapsista, joten vanhemmat odottavat vastavuoroisesti huolenpitoa heidän vanhetessaan. (Peltomaa ym. 2004, 163.) Buddhalaisuuteen olennaisesti liittyy vanhempien kunnioitus. Tyttäret ovat velkaa äidilleen elinikäisesti. Esimerkiksi Suomessa asuvat thaimaalaiset naiset lähettävät rahaa vanhemmilleen ja sukulaisilleen. (Hartikainen 2006, 29.) Eri buddhalaisuuden suuntauksissa naiset ovat lähes tasavertaisessa asemassa miehiin nähden ja ihannenaista pidetään ystävällisenä ja viisaana (Peltomaa ym. 2004, 185).

Buddhalaisuuden erityispiirre elämäntavassa on keskittyminen yksilön henkiseen elämään, joka pitää sisällään moraalien, mietiskelyn ja viisauden jalostamisen. Buddhalaisuus on suvaitseva uskonto, jonka takia sen on pystynyt sopeutumaan eri kulttuureihin, rinnakkain muiden uskontojen kanssa. (Ikkala ym. 2012, 50; 101.)

8.9 Aineellisuus

Buddhalaisuudessa on rakennettu stupa-rakennelmia, jotka symboloivat Buddhaa. Joissakin stupissa voi olla Buddhan tai muiden buddhalaisien pyhimysten pyhäinjäännöksiä. Buddhalaisuudessa tyypillistä on myös Buddhan kuvien ja patsaiden kunnioitus sekä palvonta. (Ikkala ym. 2012, 99.)

9 TULOKSET

Jokaisen luvun loppuun on tehty yhteenveto keskeisimmistä tuloksista. Luvuissa esiin nousevat teemat ovat sidoksissa toisiinsa, ja niiden välillä on havaittavissa syy-seuraussuhteita. Haastateltavat kuvasivat hindulaisuutta ja buddhalaisuutta yhteneväisesti, minkä vuoksi näiden kahden uskonnon erityispiirteitä käsitellään samassa luvussa.

Tuloksia tarkasteltaessa huomiota tulee kiinnittää siihen, että tulokset eivät ole yleistettävissä koko uskonnollista yhteisöä koskeviksi käytänteiksi, vaan koottuja pelkistyksiä uskontoihin ja kulttuureihin liittyvistä erityispiirteistä sekä tavoista ja käyttäytymisestä. Tuloksien tarkastelun tavoitteena on lisätä tietoa uskonnoista ja kulttuureista, koska yleispäteviä ohjeita kohtaamistilanteisiin on mahdotonta antaa.

Viranomaishaastateltavia ovat: H1=poliisi, H2=vastaanottokeskuksen työntekijä ja H3=Puolustusvoimilla työskentelevä henkilö. Uskontojen asiantuntija on H4=uskonnonopettaja.

9.1 Islamin erityispiirteet

Rituaalit. Kaikki haastateltavat toivat esille muslimien päivittäiset rukoushetket ja Ramadan-kuukauteen liittyvän paaston. Rituaalien noudattamiseen liittyen haastateltavat totesivat, että rituaalien suorittamiseen vaikuttaa, kuinka vakaumuksellisesta muslimista on kyse. H2 ja H3 toivat esiin, että rukoushetkiin liittyy osana rituaalinen peseytyminen. H4 kertoi, että muslimille tulisi tarjota mahdollisuus rukoilla viisi kertaa päivässä. Ramadan-kuukaudesta H4 mainitsi, että paastoamisella on varmasti vaikutusta ihmisen vireys- ja mielentilaan, kun muslimi ei saa syödä, juoda tai tupakoida auringonnousun ja -laskun välisenä aikana.

H1 totesi, että rituaalit on hyvä tiedostaa, mutta poliisissa mennään kuitenkin tapaus edellä. Hänen mukaansa poliisitoimien siirtäminen voi tulla kyseeseen, jos se ei vaaranna tutkintaa. H1 kertoi, että hän ei esimerkiksi lähtisi kohdistamaan poliisitoimia muslimien pyhään juhlaan, jos toimet voitaisiin siirtää järkevästi tutkintaa ajatellen.

Ruokasäännökset. Viranomaiset mainitsivat, että työssään he tiedostavat sen, että muslimiasiakkaalle ei voida tarjota ruokaa, joka sisältää sianlihaa. Viranomaiset pitivät erityisen tärkeänä tämän piirteen huomioimista.

Uskonnon harjoittaminen ja vakaumus. Kaikkien viranomaisten haastatteluissa esiin nousi, että islamin sisällä on eroavaisuuksia uskonnon harjoittamisessa ja tulkitsemisessa. Muslimin uskonnon harjoittamiseen ja vakaumukseen koettiin vaikuttavan se, että onko muslimi Suomessa syntynyt vai maahan muuttanut. Suomessa syntyneet toisen polven maahanmuuttajat koettiin paremmin integroituneen suomalaiseen yhteiskuntaan ja heidän uskonnon harjoittamisensa arveltiin olevan löyhempää. H1 kuvasi, että iäkkäämmät muslimit saattavat kokea, että imaamikulttuuri rapistuu nuorten muslimien käsissä, kun he eivät noudata yhtä tiukasti islamin uskontoon liittyviä velvoitteita. H4:n mukaan islam on kulttuurisidonnainen uskonto. H4 oli samaa mieltä, että uskonnolliseen näkemykseen voi vaikuttaa se, että muslimi on Suomessa syntynyt. H4 korosti kuitenkin, että tätä suurempi vaikutus on muslimin suku- ja perhetaustalla, koska ne linkittyvät voimakkaasti siihen, minkälaista uskonnon harjoittaminen ja siihen sitoutuminen on.

Yhteisöllisyys. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että islam on yhteisöllinen uskonto. H2:n mukaan heidän asiakkaansa tulevat usein yhteisöllisistä kulttuureista, mutta yhteisölliset tavat jäävät vastaanottokeskuksessa pois, koska asiakkailta on tietynlainen stressitilanne päällä ja jokainen keskittyy itseensä.

Kasvojen menetys. H1 kuvasi Suomessa olevia muslimiyhteisöjä tiiviiksi. Hän totesi islamin uskonnon määrittävän tietyt rajat yhteisössään tarkasti ja yksilöiden vastaavan ”hölmöilystään” koko omalle muslimiyhteisölle. H2 kertoi, että islamiin liittyy kasvojen menetys ja varsinkin, jos kasvot menetetään muun yhteisön silmissä, niin se on erityisen haitallista muslimille. H2:n mukaan tärkeää on toimia niin, ettei aiheuteta kasvojen menetyksiä.

Šiialaisuus ja sunnalaisuus. Viranomaiset kertoivat haastatteluissaan tiedostavansa, että islamin sisällä on kyseinen jaottelu. Viranomaiset kertoivat, etteivät työssään jaottele muslimeja šiialaisiin ja sunnalaisiin. Näiden kahden suuntauksen välillä todettiin olevan vastakkainasettelua ja näkemyksellisiä eroja. Viranomaiset kokivat kuitenkin, että näkemuserot eivät juurikaan näy heidän viranomaistyössään niin, että ne aiheuttaisivat toimenpiteitä. H4 arveli, ettei vastakkainasettelua ilmene muslimiyhteisöjen välillä Suomessa. H2 ja H3 kertoivat, että muslimin suuntaus käy heille ilmi vain silloin, jos muslimi sen itse kertoo. Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että viranomaisen kannalta ei ole kovin merkittävää tietää, mitä islamin suuntausta henkilö edustaa.

Naisen asema. Haastateltavat totesivat islamin uskonnossa naisen ja miehen aseman eroavan. Naisen asemaa kuvattiin heikoksi ja tasa-arvo käsityksen poikkeavan sukupuolten välillä. H2 mainitsi perhekäsityksen yhdeksi eroksi, sillä musliminaisen paikka on olla kotona ja miehen tehtävä on hoitaa kodin ulkopuolinen julkinen elämä. H4 kuvasi myös, että islamissa sukupuolten roolit ovat jaoteltu hyvin pitkälle miesten ja naisten tehtäviin.

”Ihan myös poliisiin ja vok (vastaanottokeskus) näkökulmasta sellainen naisen kohtelu, miten itsemääräämisoikeus ja ne on tärkeä korostaa, koska ne voi olla niin erilaisia kotimaassa. Meillä saattaa olla sellaisia tilanteita, et jostain maasta tulee esim. kymmenkunta tietyn maan asiakasta, voi olla pari perhettä ja sit siitä maasta on yks yksinäinen nainen. Niin tän kansallisuuden miehet voi kokea velvollisuudekseen kontrolloida tämän naisen käytöstä, tuo ei ole sopivaa. Kontrolloida edelleenkin, vaikka he ovat Suomessa, koska heidän kulttuurissaan niin tehdään.” (H2)

Sukupuolisäännöt. H1:n mukaan miesviranomaisen kannattaa ottaa huomioon, että musliminaisen katsominen suoraan silmiin tai kättely-yritys voi asettaa musliminaisen ikävään tilanteeseen. H2 sanoi, että lähtökohtaisesti miesviranomaisen ei kannata aloitteellisesti kättellä musliminaista. Jos musliminainen tarjoaa kätensä, niin kätteleminen on tällöin sallittua. H4 totesi, että muslimikulttuurissa voi olla käytäntöjä tervehtimiskulttuuriin ja katsekontaktin ottamiseen liittyen. H4:n mukaan voi olla mahdollista, että mies ei kättele naista tai naisen odotetaan laskevan katseensa miehen edessä. H4 korosti, että tällaisten piirteiden esiintyminen on yksilöllistä ja riippuu muslimin kulttuuriperimästä. H3 kertoi, että hänen kokemuksensa mukaan muslimimiehet ovat kieltäytyneet kohteliaasti naisviranomaisen kättelemisestä, yleensä niin, että muslimimies on laittanut kätensä kainaloihin ja kumartanut. H2 ja H3 toivat esiin, että muslimille turvatarkastusta tehdessä, tarkastuksen tekijän tulisi olla samaa sukupuolta kuin asiakas.

”Et tavallaan se on poliisina hyvä muistaa, et kyse ei ole mistään monoliitista, et kaveri on islamilainen, et se tekee näin ja näin ja näin. Ei tee. Se voi tehdä näin tai noin. Ihan mitä tahansa. Et tavallaan niin kun, se ei suoraan määritä häntä, sanoisin näin. Mut se voi tietyissä tilanteissa tuoda tietyt elementit mukaan.” (H3)

H1 ja H4 kertoivat, että yleensä musliminainen ja tuntematon mies eivät voi olla kahdestaan samassa tilassa. H4 lisäsi vielä, että tällaisessa tilanteessa usein paikalla on musliminaisen lisäksi ”esiliina” eli esimerkiksi sukulainen.

H1 mainitsi, että muslimimies voi jättää huomiotta naisviranomaisen tai kieltäytyä puhumasta tälle, koska naisen asema on erilainen heidän uskonnossaan ja kulttuurissaan. Toisaalta H1:n mukaan on paljon todennäköisempää, että musliminainen puhuu naisviranomaiselle, kuin miesviranomaiselle. Kaikki viranomaiset jakoivat yhteneväisen näkökannan siitä, että muslimimiesten keskuudessa naisviranomaisen käskyjä ja auktoriteettia saatetaan kyseenalaistaa.

Säädyllyisyys. H3 nosti esiin omat kokemuksensa islamiin liittyvistä häveliäisyysäännöistä. H3 toi esiin, mikäli asiakasta riisutetaan, niin läsnä tulisi olla vain samaa sukupuolta olevia henkilöitä. H3 kertoi, että säädyllyisyyteen liittyy myös sellainen piirre, että muslimit eivät lähtökohtaisesti esiinny edes mielellään alasti samaa sukupuolta olevien ihmisten läsnä ollessa, jos he eivät ole samaa perhettä tai jos kyseessä ei ole lääkäri. H3 nosti esiin, että myös lääkärin tulisi olla samaa sukupuolta kuin muslimin. H4 kertoi islamissa alastomuuden olevan tabu ja siivelliseen pukeutumiseen kiinnitettävän huomiota. H4 kuitenkin lisäsi, että on kulttuurikohtaista, miten siveellinen pukeutuminen tulkitaan.

Elekieli. H1 kertoi haastattelussaan, että meille suomalaisille positiiviset eleet voivat tarkoittaa muslimeille aivan eri asiaa. Hänen mukaansa muslimeille etusormen ja peukalon laittaminen yhteen voi merkitä homoseksuaalia tai viitata siihen, että ihminen on täysi nolla. Myös peukalon näyttäminen voidaan tulkita loukkaavaksi eleeksi.

H4 kuvasi, että muslimikulttuureissa jalat voidaan mieltää saastaisiksi ja niillä osoittaminen ja koskettaminen epämiellyttäväksi. H3 kertoi, että istuminen siten, että tulee näyttäneeksi jalkapohjaa, voidaan kokea loukkaavana. Lisäksi H3 ja H4 totesivat, että joissain muslimikulttuureissa koiria voidaan pitää saastaisina eläiminä.

Yhteenveto. Haastatteluissa nousivat esiin islamin erityispiirteistä muslimiyhteisöjen sisällä esiintyvät eroavaisuudet uskonnon harjoittamisessa ja vakaumuksessa. Rukoilu, paastoaminen, ruokasäännökset ja naisen asema koettiin osa-alueiksi, jotka nousevat esiin islamista. Islam kuvattiin yhteisöllisenä uskontoja ja muslimeille kasvojen menetys todettiin nöyryyttävänä. Haastateltavat eivät pitäneet viranomaistyön kannalta olennaisena muslimien jaotellua šiialaisiin ja sunnalaisiin. Sukupuolisäännöt, säädyllyisyys, elekieli ja käsitys saastaisuudesta nousivat esiin osana kohtaamista.

9.2 Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet

Ruokasäännökset. Kaikissa haastatteluissa tuotiin ilmi, että suurin osa hindulaisista ja buddhalaisista ovat kasvissyöjiä. Heille tarjottavaksi suositeltiin kasvisruokaa.

Rauhanomaisuus ja suvaitsevaisuus. H3 ja H4 nimesivät hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteeksi rauhanomaisuuden ja suvaitsevaisuuden. H3 mainitsi, että näiden uskontojen kulttuuriperimään on kuulunut vuosituhansien ajan erilaiset mielenrahoittamis- ja hengitysharjoitukset.

Yhteisöllisyys. Viranomaishaastateltavien mukaan hindulaisuus ja buddhalaisuus näyttävät vähemmistöuskontoina viranomaistyön kannalta ja kohtaamisia näiden uskontojen kanssa oli harvakseltaan. Kaikki haastateltavat totesivat, että kohtaamistilanteissa hindulaisuus ja buddhalaisuus uskontoina eivät nouse juurikaan esille. H4 kertoi hindulaisuus olevan yhteisökeskeinen kulttuuri, mutta uskonnon harjoittamisen olevan yksilöllistä ja tapahtuvan usein kotona. Hänen mukaansa kohtaamistilanteissa yksilö ajattelee mieluummin yhteisön etua.

Perhekäsitys. H2 totesi haastattelussaan perhekäsityksen eroavan suomalaisesta näkemyksestä, sillä hindulaisuudessa ja buddhalaisuudessa perhe mielletään laajaksi käsitteeksi ja perheestä huolehditaan. H2 kertoi eräästä kohtaamisestaan, jossa asiakas kummasteli suomalaisten julmuutta, kun suomalaisessa yhteiskunnassa jätetään lapset ja vanhukset muiden hoidettavaksi.

Kastijärjestelmä. H4 kertoi hindulaisuuden olevan laaja-alainen uskonto, joka linkittyy vahvasti intialaiseen kulttuuriin. H4 totesi, että vaikka kastijärjestelmä on virallisesti lakkautettu, se voi silti näkyä hindulaisten asenteissa ja hierarkkisenä käsityksenä ihmisen asemasta yhteiskunnassa. Kastittomat voidaan nähdä alempiarvoisina, eivätkä he välttämättä saa kommunikoida ylempiarvoisten kanssa.

Kasvojen menetyks. Haastateltavat H1 ja H2 nostivat esiin hindulaisuuden ja buddhalaisuuden osalta erityispiirteeksi kasvojen menetyksen. H1 mainitsi, että kuulusteluissa tämä tulisi ottaa huomioon kysymystenasettelussa. H1 toi esiin, että kysymykseen ”tunnustatko” vastaus on usein juuri kieltävä sen takia, ettei haluta menettää kasvoja. H2 huomautti, että

viranomaisen on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei aiheuta asiakkaalle kasvojen menetystä muiden edessä henkilöä puhuttamalla.

”Hindut ja buddhalaiset on lähtökohtaisesti nöyriä ja niille on kasvojen menetys niin kuin erityisen haitallista ja se pitää tietysti ottaa huomioon niin kun totta kai siinä kuulusteluasettelussa - -. Se on niin kun, siinäkin yhteisössä ei häpäise pelkäänsä itseään vaan koko lähipiirin.” (H1)

”Voi juttunsa puhuu, mut ei tunnusta mitään, - - et se ei menetä niitä kasvoja. Se on tyylikäs vetäytyminen siitä asiasta - -.” (H1)

Elämän kunnioittaminen. H3 ja H4 toivat haastatteluissaan esiin, että hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen liittyvä elämän kunnioittaminen, ei haluta vahingoittaa muita eläviä olentoja. H4 totesi hindulaisuuteen liittyvän väkivallattomuuden periaatteen eli ahimsan.

Sukupuolisäännöt. H4:n mukaan hindujen kanssa toimiessa kyseeseen voi tulla sukupuoliroolien huomioiminen. Hän kertoi, että naisen asema on hindulaisessa kulttuurissa alempiarvoisempi kuin miehen. Kohtaamistilanteissa voitaisiin huomioida se, että mies ei lähde naista koskettelemaan ja sama toisinpäin.

Elekieli. H2 kuvaili haastattelussaan hindulaisia ja buddhalaisia ystävällisiksi ihmisiksi, jotka näyttävät positiivisia tunteita mieluummin kuin negatiivisia. Hänen mielestään viranomaisen tulisi tämä vaihtelu huomioida, sillä hymyileminen ei välttämättä tarkoita sitä, että asiakkaalla olisi kaikki hyvin.

”- - asiakastapaamisissa on hyvä muistaa, jos asiakas hymyilee niin tai ei oo onnetoman näköinen niin se ei välttämättä tarkoita sitä et hänellä ois asiat hyvin. - - työntekijän hyvä tiedostaa, et uskaltaa kysellä vähän tarkemmin, jos on syytä epäillä et joku asia on huonosti - -.” (H2)

H4 kertoi, että hindulaisessa kulttuurissa ei juurikaan kätellä, vaan tervehtiminen tapahtuu nyökkäämällä. Hänen mukaansa hindulaisuudessa voidaan pitää vasenta kättä saastuneena kätenä, joten vasemmalla kädellä ruoan ottaminen tai toisen ihmisen koskettaminen voidaan tulkita loukkaavana eleenä.

Yhteenveto. Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden yhteisöjä kuvailtiin pieniksi Suomessa, eikä niiden koettu nousevan esille juurikaan viranomaistyössä. Näiden uskontojen erityispiirteiksi nimettiin kasvisruokavalio, rauhanomaisuus, suvaitsevaisuus ja laaja perhekäsitys.

Vuorovaikutustilanteissa esiin nousivat kasvojen menettämisen pelko, elämän kunnioittaminen ja positiivisten tunteiden ilmaiseminen. Hindulaisuudesta esiin nousivat sukupuoliään-
töjen huomioiminen, käsitys saastaisuudesta ja kastijärjestelmän vaikutus asenteissa.

9.3 Uskonto ja kulttuuri

Voidaanko uskonto ja kulttuuri erottaa toisistaan?

Kaikki haastateltavat kokivat uskonnon ja kulttuurin olevan yhteyksissä toisiinsa ja usein näyttäytyvän samankaltaisina. Uskonnon ja kulttuurin erottaminen oli heidän mielestään hankalaa. Heidän mielestään viranomaisen ei tarvitse erottaa sitä, onko kysymys uskonnosta vai kulttuurista. Olennaiseksi koettiin kokonaisuuden ymmärtäminen eli se, että uskonto- ja kulttuuritausta vaikuttavat ihmisen tapaa toimia ja hahmottaa maailmaa.

”- - määrittelen kulttuurin et se on tieteet, taiteet, uskonto, tavat, lait ja laitokset. Eli sen minkä keskellä - - elät.” (H4)

Uskontojen ja kulttuurien huomioiminen viranomaistyössä?

Viranomaisten mielestä tärkeää oli ymmärtää, että joillekin uskonto voi olla todella tärkeä asia, joka kannattelee yksilöä elämässä. H1 ja H3 kokivat, että uskontojen ja kulttuurien huomioiminen on hyödyllistä ja helpottaa operointia viranomaisten toimintaympäristössä. H2 kuvasi, että uskontojen ja kulttuurien huomioimisen olevan omassa työssään yhä pienemmässä roolissa. Hänen mukaansa tärkeämpää on sensitiivinen vuorovaikutus, sillä vuorovaikutustaitojen ollessa riittäväällä tasolla, automaattisesti huomioidaan uskonnolliset seikat.

Haastatteluissa kieliongelmat ja tulkin käyttäminen eivät nousseet esille merkittävästi osana vuorovaikutusta, mutta aihetta sivuttiin. H1 haastattelussaan totesi, että tulkin käyttämisessä tulee poliisin muistaa osana vuorovaikutusta se, että tilanteessa asiakas ja poliisi kohtaavat, eivätkä tulkki ja asiakas. H2 kertoi, että kovia kokeneen naisasiakkaan kohdalla samaa sukupuolta olevan tulkin käyttäminen voisi olla hyvä vaihtoehto.

Kaikki viranomaiset olivat yhtä mieltä siitä, että tiettyjä seikkoja uskonnoista ja kulttuureista on tiedettävä. Kaikkien viranomaisten haastatteluissa nousi esiin se, että viranomaisten tulee mahdollistaa uskontojen harjoittaminen. Viranomaiset myös kokivat, ettei uskontojen ja kulttuurien huomioiminen ole heidän työstään pois.

H4 kertoi Suomen muuttuvan jatkuvasti monikulttuurisemmaksi ja uskontojen kentän muuttuvan kirjavammaksi. Hänen mukaansa uskontotietämyksen tai uskonnon merkitys ei ole tulevaisuudessa vähentymässä. H4 totesi, että uskontotietämys on paikallaan, jotta kohtaamistilanteissa osattaisiin ottaa tiettyjä seikkoja huomioon.

Yhteenveto. Haastateltavien mukaan uskonto ja kulttuuri ovat sidoksissa toisiinsa. Uskontojen ja kulttuurien huomioimisen todettiin helpottavan toimimista monikulttuurisessa ympäristössä ja tärkeiksi asiakokonaisuuksiksi nimettiin uskonnon harjoittamisen mahdollistaminen ja uskonnon tärkeyden ymmärtäminen ihmisen elämässä.

9.4 Viranomaiset

Lainsäädäntö. Viranomaisten haastatteluissa nousi vahvasti esiin, että lähtökohta uskontojen ja kulttuurien kohtaamiseen on, että viranomaiset toimivat Suomen lakien mukaan, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kunnioittaen. Ensisijaisesti viranomainen hoitaa lakiin perustuvaa tehtäväänsä ja vasta tämän jälkeen tehtävän sallimissa rajoissa ottaa huomioon uskonnolliset ja kulttuurilliset erityispiirteet, mikäli sen on tehtävän luonteen huomioon ottaen mahdollista.

”- - oot sä mitä uskontoa tahansa niin tota ensin menee Suomen laki ja yhdenvertaisuus.” (H3)

”Joo sit ku mennään kotikeikalle ja naapuri on soittanut niin siinä ei paljon uskontoja ajatella.” (H1)

Suhtautuminen viranomaisiin?

Kaikki viranomaishaastateltavat toivat esiin, että islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kannattajat kokevat viranomaisen lähtökohtaisesti epäluotettavana, mikä heijastuu henkilöiden omista kokemuksista kotimaansa viranomaisten toimintaan liittyen. H4 totesi, ettei uskonto itsessään määritä suhtautumista viranomaiseen, vaan siihen vaikuttaa olennaisesti yksilön kulttuuritausta ja aikaisemmat kokemukset viranomaisista. Ihminen, joka on integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan, pystyy paremmin luottamaan suomalaisen viranomaisen toimintaan. Sen sijaan maahanmuuttajilla, jotka tulevat haasteellisista oloista on todennäköisempää, että suhtautuminen viranomaiseen ei ole lähtökohtaisesti positiivista tai avointa. H4 koki, että tämän takia on mahdotonta uskontokohtaisesti sanoa, mikä on suhtautuminen viranomaisiin.

Minkälaista viranomaisen käyttäytymisen tulisi olla kohdatessa?

Viranomaisten haastatteluissa korostuivat vuorovaikutustilanteissa yleiset hyvät käyttäytymissäännöt: ystävällisyys, asiallisuus, tasavertaisuus ja kunnioittava kohtelu. Virkamiesmäinen ote koettiin parhaaksi lähestymistavaksi. Lisäksi toimenpiteiden perustelu eri uskonnosta ja kulttuurista tulevalle henkilölle nousi esiin. Viranomaiset toivat esille, että tärkeää on vuorovaikutustilanteissa pyrkiä eroon vastakkainasettelusta ja varsinkin uskonnollisesta vastakkainasettelusta, sillä se vaikeuttaa kanssakäymistä.

”- - seksistä, uskonnosta ja politiikasta ei puhuta asiakkaiden kanssa. Ne on teemoja, jotka saattavat nostaa pintaa vahvoja tunteita.” (H2)

H4 totesi haastattelussaan, että oli sitten kyseessä mikä katsomus tai uskonto tahansa niin tärkeää on kunnioittaa toisen ihmisen vakaumusta. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tasapuolinen ja neutraali käytös vaikuttavat positiivisesti vuorovaikutustilanteissa.

Pitääkö viranomaisen kiinnittää huomiota omaan elekieleensä?

H1 ja H3 totesivat elekielen pääasiallisesti olevan jokaiseen ihmiseen sisäänrakennettua ja kansainvälistä. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että viranomaisen ei tarvitse miettiä kohdatessaan eri uskontoja ja kulttuureita sitä, että voiko viranomainen vahingossa omalla elekielellään loukata toista. Viranomaisen elekielen todettiin muutenkin olevan ulosannilta minimaalista. Elekielen tulkitseminen todettiin olevan tietyllä tapaa tärkeää viranomaisyössä, että voi tietää, mitä joku ele tarkoittaa ja mistä se johtuu. Myös elekielen huomioiminen voi helpottaa asioiden hoitamista. Virkamiehen oman elekielen muokkaamista ei pidetty tärkeänä, vaan tärkeämpää on keskittyä yleisiin hyviin käytöstapoihin kohtaamisessa.

”- - uskonto sisältää hirveesti elekieltä, mut niin ku sellasta joka vois olla jotenkin haitaks viranomaistoiminnassa niin - - en mä koe - - et olis tullut sellasta vastaan.” (H3)

”Jos peruskohtaamisen tapa on kunnioittava, niin vaikka - - tekisit jonkun moikan niin se ei ole silloin mikään kammottava asia.” (H4)

Mikä uskonto nousee eniten esille?

Kaikkien haastateltavien näkökulmasta islam nousi uskonnoista eniten esille. Kaikki viranomaiset kuvasivat eniten olleensa tekemisissä islamin kanssa. Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kanssa kohtaamisia oli vähemmän. H4 perusteli näkökulmansa sillä, että muslimeja on enemmän Suomessa kuin hinduja tai buddhalaisia. Lisäksi hindut ja buddhalaiset eivät samalla tavalla tuo uskontoaan näkyväksi osaksi tai korosta sitä.

Yhteenveto. Viranomaiset toimivat aina ensisijaisesti lainsäädännön mukaan, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäen. Viranomaisen tehtävän sallimissa rajoissa voidaan ottaa huomioon uskonnollisia ja kulttuurillisia asioita. Viranomaishaastateltavien mukaan islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kannattajat voivat kokea usein viranomaiset epäluotettavana, mikä heijastuu yksilöiden kulttuuritaustaan ja omiin kokemuksiin kotimaassaan viranomaisten toiminnasta. Haastateltavien mukaan virkamiesmäisyys ja siihen liittyvät yleiset hyvät käytöstavat ovat olennaisemmassa roolissa kohtaamisessa kuin virkamiehen oman elekielen muokkaaminen vuorovaikutustilanteeseen sopivaksi. Jokainen haastateltava nimisi islamin nousevan eniten esille viranomaisten toimintaympäristössä.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa vastataan tutkimustehtäviin ja siihen liittyviin teemoihin. Johtopäätöksissä tuloksia tarkastellaan poliisityön näkökulmasta ja tuloksia yleistetään poliisityöhön sopiviksi. Päätökset suhteutetaan osaksi teoreettista viitekehystä ja johtopäätösten taustalla olevia merkityksiä pohditaan.

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävät olivat seuraavanlaiset: Mitä poliisin tulisi tietää islamista, hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta? Miten poliisin tulisi kohdata uskonnolliseen yhteisöön kuuluva henkilö?

Tutkimustehtäviä lähestyttiin seuraavien teemojen avulla:

1. Islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet
2. Tavat ja käyttäytyminen
3. Uskonto ja kulttuuri
4. Viranomaiset/poliisi

10.1 Islam

Rituaalit ja ruokasäännökset. Uskonnon harjoittamisen mahdollistaminen koettiin tärkeäksi muslimeille. Haastateltavat nostivat esiin muslimien päivittäiset rukoushetket ja Ramadanin paastokuukauden huomioimisen poliisin työssä. Yksimielisiä haastateltavat olivat siitä, että poliisin tulisi olla tietoinen siitä, ettei muslimille voi tarjota sianlihaa sisältävää ruokaa.

Martikainen (2008a, 153) artikkelissaan nostaa esiin vastaavia asioita muslimiasiakkaan huomioimisesta poliisin työssä. Artikkelissa tuodaan esiin, että vapautensa menettäneiden muslimiasiakkaiden kohdalla, tulee ottaa huomioon uskontoon liittyvät ruokasäännökset sekä rukoilun mahdollistaminen. Martikaisen mukaan muslimit eivät syö sianlihaa ja heille tulisi tarjota oikeaoppista ruokaa eli halal-ruokaa. Artikkelissa suositellaan tarjottavaksi muslimille kasviruokaa, mikäli halal-ruokaa ei ole saatavilla.

Ruokaileminen on olennainen osa joka päiväistä elämää ja tämän takia juuri paastoaminen ja ruokasäännökset nousevat esiin. Poliisin on hyvä tietää, mihin aikaan kuukaudesta Ramadanin vietetään ja miten paasto vaikuttaa muslimin ruokarytmiin ja mielentilaan. Esimerkiksi kuulustelutaktisesti parempi vaihtoehto voisi olla muslimiasiakkaan kuulusteleminen ruokailemisen jälkeen. Poliisin tiloissa huomiota tulee kiinnittää siihen, että kiinniotetulla muslimilla on mahdollisuus rukoilla ja peseytyä tarvittavalla tavalla. Käsitys jalkojen saastaisuudesta voi vaikuttaa siihen, että muslimi pesee jalkateränsä ennen rukoilemista.

Uskonnon harjoittaminen ja vakaumus. Islamin kanssa haastateltavilla oli eniten kohtaamisia, jota osakseen selittää se, että islamilla on enemmän kannattajia Suomessa kuin hindulaisuudella ja buddhalaisuudella. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että islam näytetään kaikista eniten poliisin toimintaympäristössä. Islam nähtiin yhteisöllisenä ja kulttuurisidonnaisena uskontona. Poliisin tulisi tietää kohdatessaan muslimeja, että islamin sisällä yksilöiden vakaumukset vaihtelevat ja uskonnon harjoittamisessa on eroja, eikä islamin uskontoon liittyviä käytäntöjä voida yleistää jokaista muslimia koskevaksi.

Samanlaisia johtopäätöksiä samoista teemoista ovat tehneet myös Sjöblom ja Rätty. Islamiuskoiset eivät jaa yhtenäistä ideologiaa ja tapaa uskonnon harjoittamiseen, sillä valtaosa muslimeista asuu eri puolilla maailmaa monenlaisten kulttuurien keskellä (Sjöblom 1997, 35–36). Islamiusko yhdistää erilaisia väestöryhmiä, mutta he eivät edusta yhtenäistä islamilaista kulttuuria (Rätty 2002, 70).

Šiialaisuus ja sunnalaisuus. Poliisin ei tarvitse tietää, mitä islamin suuntausta henkilö edustaa. Olennaisempaa on tiedostaa, että islamin sisällä eri suuntauksilla voi olla näkemuseroja.

Kasvojen menetykset. Poliisin työssä on tärkeää tiedostaa muslimiasiakkaiden kohdalla kasvojen menetyksen haitallisuus. H2 kertoi haastattelussaan, että poliisin työn näkökulmasta kasvojen menetykseen liittyvä kysymys voi tulla esiin esimerkiksi, jos kaksi muslimia tappelevat ja vain toinen heistä otetaan poliisin kyytiin. Tällöin vain toinen osapuoli kokee tilanteessa kasvojen menetyksen. Tärkeää on huomioida, ettei poliisi omalla toiminnallaan aiheuta tahallisesti kenellekään kasvojen menetyksiä, kuten puhuttamalla henkilöä julkisesti ulkopuolisten kuullen. Johtopäätöksenä kasvojen menettämiseen liittyen voidaan todeta, että se on pitkälti sidoksissa yhteisöllisyyteen. Kasvoja ei haluta menettää omassa yhteisössä tai muiden nähden. Kasvojen menettäminen on sinänsä ongelmallista poliisin työn näkökulmasta, sillä usein poliisi on tekemissä ihmisten kanssa, kun on tapahtunut jotain negatiivista. Jos asiakas on aiheuttanut omalla toiminnallaan tilanteen, johon poliisin tulee puuttua, niin kasvojen menetyksiä ei voida käytännössä tällöin välttää.

Sukupuolisäännöt, säädyllyisyys ja naisen asema. Yhteinen nimittäjä näillä kolmella on se, että näiden asioiden huomioimatta jättäminen voi aiheuttaa muslimille häpeää ja kasvojen menetyksen. Haastateltavat katsoivat, että nämä kolme piirrettä olisivat sellaisia, jotka poliisin tulisi ottaa huomioon erityisesti vuorovaikutustilanteissa, kuten turvallisuustarkastuksen yhteydessä ja riisuttaessa asiakasta. Poliisin tulisi ottaa huomioon turvallisuustarkastuksessa sukupuolisäännöt, jos se on tilanteessa mahdollista. Säädyllyisen pukeutumisen muslimit voivat kokea tärkeäksi ja alastomuus voi näyttäytyä tabuna muslimikulttuureissa. Poliisin tulisi tiedostaa, että naisen asema muslimikulttuurissa voi erota miehen asemasta ja tämä näyttäytyä sukupuolisääntöinä vuorovaikutuksessa ja elekielessä. Muslimikulttuurissa naisen asema näyttäytyy aineiston perusteella heikkona, mikä voi vaikuttaa siihen, että muslimimiehet voivat kyseenalaistaa naispoliisin uskottavuuden.

Martikaisen (2008, 153) mukaan muslimien kohdalla poliisin tulisi huomioida, että islamin uskontoon liittyy tiettyjä käytäntöjä ja tapoja, jotka voivat koskea sukupuolten välistä vuorovaikutusta. Musliminaiset voivat tuntea sopimattomana muiden kuin lähiomaisten koskettamisen, kuten kättelemisen. Poliisin tulisi ottaa huomioon, että tarkastustilanteissa, joissa toisen koskettaminen on välttämätöntä, tarkastuksen tekisi mieluiten samaa sukupuolta oleva henkilö. Miesten tulisi poistua samasta tilasta, mikäli musliminaisen huivia tai muuta vaate- tusta riisutaan. Islaminuskossa sukupuolikäsitykset linkittyvät perhekäsityksiin, jolloin usein

puolisoiden katsotaan edustavan naista julkisessa elämässä. Poliisihallituksen ohjeessa (2014) otetaan kantaa myös sukupuolisääntöihin ja säädyllisyyteen tehtäessä henkilörekisteröintiä.

10.2 Hindulaisuus ja buddhalaisuus

Hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta poliisille suunnattua teoriaa on niukasti saatavilla. Teorian näkökulmasta hindulaisuutta ja buddhalaisuutta on lähestytty tarkastelemalla alueita, joissa buddhalaisuus ja hindulaisuus esiintyvät valtauskontoina. Johtopäätöksissä käy ilmi samanlaisia seikkoja, mitä on aikaisemmin esitelty hindulaisuuden ja buddhalaisuuden osatekijöissä.

Ruokasäännökset ja elämän kunnioittaminen. Poliisin työn näkökulmasta kasvisruoan tarjoaminen hindulaiselle ja buddhalaiselle on vaihtoehtoista paras, koska se käytännössä sopii kaikille. Hindulaisuudessa ja buddhalaisuudessa korostetaan sitä, ettei haluta vahingoittaa muita eläviä olentoja, mikä näkyy muun muassa siinä, että suurin osa näiden uskontojen kannattajista on kasvissyöjiä. Elämän kunnioittamisen periaate on poliisin hyvä tiedostaa ollessaan vuorovaikutuksessa hindulaisten ja buddhalaisten kanssa, koska se voi heijastua monelle eri elämän osa-alueelle.

Rauhanomaisia yhteisöjä. Hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kohdalla kohtaamisia oli vähäisesti, eivätkä nämä uskonnot nouse esiin poliisityössä samalla tavalla kuin islam. Tätä selittää se, että niitä pidetään rauhanomaisina ja suvaitsevaisina uskontoina. Aikaisemmin teoriassa on kuvattu, että hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen liittyvät meditaatio ja mietiskely, jotka ilmentävät näiden uskontojen pyrkimystä mielenrauhan saavuttamiseen. Näitä uskontoja harjoitetaan yksilöllisesti, eivätkä ne aseta samanlaisia vahvoja velvoitteita kuin islam, jonka takia nämä uskonnot näyttelevät pienempää roolia poliisin toimintaympäristössä.

Hindulaisuus ja buddhalaisuus ovat yhteisöllisiä ja perhekeskeisiä uskontoja. Perheyhteisöt ovat tiiviitä ja perhe mielletään laajaksi käsitteeksi. Sjöblomin (1997, 84) mukaan poliisin on hyvä tiedostaa, että intialaisessa kulttuurissa avioliitto on pyhä ja avioliittoon ja perheeseen liittyvät asiat voidaan mieltää yksityiseksi osa-alueeksi, eikä niistä haluta välttämättä keskustella.

Saastaisuus. Kastilaitokseen liittyy käsitys saastaisuudesta, sillä yhteys alempikastiseen voidaan kokea saastuttavaksi. Kastilaitoksen vaikutukset voivat näkyä osana hindulaisten asenteita, mutta eivät suoranaisesti vaikuta osana kohtaamista. Poliisityön näkökulmasta käsitys saastaisuudesta voi tulla esiin, koska hindulaisuudessa tärkeitä ovat puhtaussäännöt.

Sukupuolisäännöt. Hindulaisuuden kohdalla uskonnonopettaja nosti esiin sukupuoliroolien huomioimisen koskettaessa asiakasta. Johtopäätöksenä tämä voidaan yleistää kaikkiin poliisin asiakkaisiin, myös hindulaisiin ja buddhalaisiin. Poliisin tulisi ottaa huomioon sukupuolisäännöt jokaisen asiakkaan kohdalla, esimerkiksi turvallisuustarkastuksen yhteydessä.

Kasvojen menetys. Hindulaisuutta ja buddhalaisuutta kohdatessa poliisin tulisi ottaa huomioon, ettei omalla toiminnallaan aiheuta kasvojen menettämistä. Näiden uskontojen perhekeskeisyys heijastuu myös siihen, että kasvojen menettäminen voi koskettaa ja olla nöyryyttävää koko lähipiirille. Asiakaskohtauksissa kasvojen menettäminen kannattaa huomioida tavassa puhua asiakkaalle.

Negatiivisten tunteiden peittäminen. Poliisityössä on hyvä muistaa, että hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen liittyvissä kulttuureissa, negatiivisia tunteita ei haluta julkisesti näyttää, vaan ne verhotaan usein hymyn taakse. Kohtaamistilanteissa tällöin korostuu hienotunteisuus kysymyksenasettelussa. Poliisin työn näkökulmasta kysymyksenasettelu voi korostua esimerkiksi alustavissa puhutteluissa tai kuulusteluissa. Tanner (2008, 188) on samaa mieltä siitä, että poliisin tulisi hallita sopiva puhetapa ollessaan vuorovaikutustilanteessa eri kulttuurien kanssa.

Sjöblomin (1997, 126; 161) kirjallisuuskatsauksessa mainitaan, että kiinalaisessa ja Kaakois-Aasialaisessa kulttuurissa on tyypillistä, että omia kasvoja ei haluta menettää eikä toiselle aiheuttaa kasvojen menetystä. Tärkeitä hyveitä kiinalaisille on kohteliaisuus ja hienotunteisuus. Tunteiden näyttäminen on vähäistä, mutta jatkuva iloisuus ja hymyileminen on tyypillistä. Liian suoraan sanotut mielipiteet voivat helposti loukata.

Intialaisessa kulttuurissa suora katsekontakti on epäkohteliaista, jonka takia intialaisen katse voi harhaila. Suomalaisuuteen liittyvä suorapuheisuus voi myös tuntua tyylyltä. Intialaisen kulttuurin omaava ihminen ei myöskään mielellään vastaa kieltävästi ja yrittää puhua positiiviseen sävyyn ollakseen kohtelias. (Sjöblom 1997, 84–85; 87.)

Haastateltavat pitkälti ajattelivat hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet yhte-neväisiksi. Tätä selittää se, että buddhalaisuus on irtautunut omaksi uskonnokseen hindulai-suudesta ja nämä kaksi uskontoa ovat syntyneet samalla maaperällä Intiassa. Tämän lisäksi usein samassa maanosassa elävät ihmiset koetaan samanlaisiksi käyttäytymiseltään. Euroop-palaiset mielletään usein samanlaisiksi, joten haastateltavat lähestyivät hindulaisuutta ja buddhalaisuutta reflektoiden aasialaisten tapoja ja käyttäytymistä.

10.3 Uskonto ja kulttuuri

Johtopäätös uskonnon ja kulttuurin välisestä suhteesta on, että ne ovat toisiinsa sidoksissa. Jämsä ym. (2011, 66–68) kuvaavat uskonnon ja kulttuurin erottamisen hankaluutta moder-nisaation ja globalisaation näkökulmista. Modernisaation myötä uskonnosta on tullut erilli-nen kulttuurin osa-alue. Tämän lisäksi globalisaatio on vaikuttanut siihen, että eri uskonnot ja kulttuurit ajautuvat toistensa kanssa yhä enemmän kosketuksiin ja sekoittuvat.

Poliisille on olennaista uskonnon ja kulttuurin vaikutuksen hahmottaminen asiakkaiden käyttäytymisessä ja maailmankuvassa. Poliisityössä uskontojen ja kulttuurien tuntemus ja huomioiminen helpottavat toimimista muuttuvassa toimintaympäristössä. Tärkeitä huomioi-tavia asioita poliisin työn näkökulmasta ovat uskonnon harjoittamisen mahdollistaminen ja yksilön vakaumuksen kunnioittaminen.

Poliisin olisi hyvä ottaa huomioon tulkin käyttö kohtaamistilanteissa, mikäli se on mahdol-lista. Asiointitilanne tällöin voi kestää huomattavasti kauemmin. (Martikainen 2008a, 152–153.) Haastatteluissa tulkin käyttämistä sivuttiin. Poliisitoiminnan näkökulmasta tärkeää on, että vuorovaikutus tapahtuu poliisin ja asiakkaan välillä, eikä tulkin ja asiakkaan.

10.4 Poliisi viranomaisena

Lainsäädäntö.

Poliisin toiminnan tulee perustua lakiin, mikä näkyy myös siinä, että se on lähtökohta us-kontojen ja kulttuurien kohtaamisessa. Poliisin tulee toimia yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kunnioittaen. Lakiin perustava tehtävä menee poliisin tärkeysjärjestyksessä etusijalle ja sen jälkeen huomioidaan mahdollisuuksien mukaan uskonnolliset ja kulttuuriset seikat. Kuiten-kin huomiota tulee kiinnittää perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen poliisityössä.

Poliisin ennalta estävän työn strategiassa (2019) todetaan, että monikulttuurisessa yhteiskunnassa on vaikeaa tunnistaa, liittyykö toiminta uskontoon, kulttuuriin vai etnisyyteen. Strategiassa esitetään, että tärkeää on perusteluiden tunnistaminen, jotta poliisi voi huomioida perustuslaissa turvatut oikeudet, kuten uskonnonvapauden. (Sisäministeriö 2019, 28.) Oman tulkintani mukaan perusteluiden tunnistamisella tarkoitetaan uskontojen ja kulttuurien osaamista.

Suhtautuminen poliisiin. Haastatteluissa kävi ilmi, että suhtautuminen poliisiin on yksilöllistä ja kulttuuriin sidonnaista. Tämä vaikuttaa siihen, että uskontokohtaisesti on mahdotonta sanoa yhtä tapaa suhtautua viranomaiseen. Kuitenkin kerätyn aineiston perusteella on mahdollista yleistää, että islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kannattajat kokevat poliisin lähtökohtaisesti epäluotettavana, mikä heijastuu henkilöiden omista kokemuksista kotimaassaan viranomaisten toiminnasta.

Poliisin asiakkaista muslimit eivät juurikaan eroa poliisin muista asiakkaista, mutta heidän kohdallaan aikaisemmat kokemukset poliisista kotimaassaan voivat heijastua varauksellisena suhtautumisena viranomaisiin. Myös Suomessa saadut huonot kokemukset poliisista voivat korostua suhtautumistavassa. (Martikaisen 2008a, 152–153.) Tämä Martikaisen toteamus muslimeista on mielestäni myös yleistettävissä hindulaisiin ja buddhalaisiin.

Poliisin ennalta estävän työn strategiassa (2019) määritellään poliisin toiminnalliset tavoitteet ja strategiset linjaukset vuosille 2019-2023. Ennalta estävän työn keskiössä on poliisin luottamuksen ylläpitäminen. Strategiassa todetaan, että poliisin ja vähemmistöryhmien välisen vuorovaikutuksen avulla voidaan vahvistaa yhdenvertaisuuden periaatetta ja lisätä luottamusta poliisiin. Yhtenä poliisin strategisena linjauksena on lisätä vuorovaikutusta vähemmistöryhmien kanssa ja lisätä osaamista vähemmistöryhmiin liittyvissä erityiskysymyksissä. (Sisäministeriö 2019, 9; 26–27.)

Poliisin käyttäytyminen ja elekieli kohdatessa. Yleiset hyvät käytöstavat koettiin parhaaksi lähestymiskulmaksi vuorovaikutuksessa. Lähestymistapana virkamiesmäinen asiallisuus ja ystävällisyys korostuivat. Poliisin ei tarvitse miettiä kohdatessaan uskontoja ja kulttuureita sitä, voiko eleillään loukata vastapuolta. Kun kohtaa jokaisen ihmisen kunnioittavasti ja kohtelee tasa-arvoisesti, ei elekielellä ole niin suurta painoarvoa. H2 kuvasikin tätä

lähestymistapaa kohtaamiseen sensitiiviseksi vuorovaikutukseksi. Tuloksissa eniten teemana korostui kohtaamistilanteissa laadukkaaseen vuorovaikutukseen pyrkiminen.

Viranomaisten haastatteluissa esiin nousi toimenpiteiden perustelevien tärkeys kohtaamistilanteissa. Poliisin pitää pystyä perustelevaan, miksi uskonnollisten tai kulttuurillisten seikkojen huomioiminen ei ole tilanteessa mahdollista. Poliisin eteen voi tulla tilanteita, että partiotilanteen vuoksi ei ole saatavissa samaa sukupuolta olevaa poliisia turvallisuustarkastusta tekemään. Toimenpiteiden perustelevien vähentää turhaa vastakkainasettelua vuorovaikutustilanteissa. Perustelevien osaltaan lisää luottamusta poliisiin ja toisaalta myös osoittaa poliisia koskevan lainsäädännön tuntemista.

11 LOPUKSI

11.1 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda islamista, hindulaisuudesta ja buddhalaisuudesta sellaisia erityispiirteitä esille, jotka olisivat merkityksellisiä poliisin työn näkökulmasta. Uskon onnistuneeni tavoitteessani lisätä tietoutta kyseisistä uskonnoista ja kulttuureista, mikä omalta osaltaan toivottavasti vähentää poliisin ennakkoluuloja uskonnollisia yhteisöjä kohtaan. Tutkimuksessa saatiin muodostettua käsitys siitä, miten uskonto ja kulttuuri voivat vaikuttaa osana vuorovaikutusta.

Koen onnistuneeni vastaamaan tutkimustehtäviin, koska olen tarkastellut niitä useasta eri näkökulmasta ja käsitellyt tehtäviä monipuolisesti eri aineistoja hyödyntäen. Tutkimuksen yhteydessä voi herätä kysymys siitä, oliko uskontojen tarkastelevien eri ulottuvuuksissa olennaista. Ulottuvuuksien esittelevien tarkoituksena oli perehdyttää lukija uskontojen teoriaan. Myöhemmin tutkimuksessa teoria yhdistettiin haastatteluissa esiin nousseisiin teemoihin. Mikäli uskontojen ulottuvuuksia ei olisi käsitelty, tutkimuksen teoreettinen viitekehys olisi jäänyt vajaaksi. Tällöin tutkimusten tulosten ymmärtäminen sekä sisäistäminen olisi ollut hankalaa lukijalle, jolle uskonnot ovat vieraampia. Teoriaa poliisille uskonnoista ja kulttuureista on vähän saatavilla, joten tutkimuksen tavoitteena oli luoda uutta tietoa poliisille hyödynnettäväksi.

Vastaanottokeskuksissa ihmiset jaotellaan samoihin huoneisiin kansalaisuuden ja yhteisen kielen perusteella, jotta vuorovaikutus olisi heidän välillään sujuvaa. Poliisille asiakkaan uskonto voi ilmetä ulkomaalaisrekisteristä tai henkilö voi itse kertoa sen poliisille, jos hän kokee vakaumuksensa tärkeäksi ja huomioon otettavaksi. Oman uskonnollisen vakaumuksen esiin tuominen on lähtökohtaisesti asiakkaan omalla vastuulla.

Tutkimuksessa ei oteta kantaa siihen, miten poliisi voisi tunnistaa, että onko tekemisissä muslimin, hindulaisen tai buddhalaisen kanssa, koska tutkimuksessa ei missään nimessä haluta ottaa kantaa tai syyllistyä etniseen profilointiin. Jos asiakas tuo itse ilmi uskontonsa, niin silloin poliisiin tulee tietää, mitä seikkoja tulisi ottaa huomioon.

Tutkimuksen ydin uskontojen ja kulttuurien osaamisesta kiteytyy ajatukseen siitä, että tieto antaa enemmän valmiuksia toimia. Kaikkea ei voi tietää, mutta tietyt asioita on pakko tiedostaa. Poliisin ei tarvitse muokata omaa käyttäytymistään tai elekieltään, vaan toimia virkamiesmäisten periaatteiden mukaan. Uskontojen ja kulttuurien huomioiminen ei ole poliisitoiminnasta pois, vaan päinvastoin, se rikastuttaa toimintaympäristön mahdollisuuksia. Uskontojen ja kulttuurien osaaminen antaa poliisista kohtaamisissa hyvän vaikutelman ja osoittaa myös ammattimaisuutta sekä taitavuutta toimia monikulttuurisessa ympäristössä.

11.2 Tulosten luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivista tutkimusotetta hyödyntäen ja tiedonkeruumenetelmänä oli teemahaastattelu. Mielestäni tutkimusmenetelmäni valinta oli onnistunut. Teemahaastattelun keinoin sain haastateltavien äänen kuuluviin ja erilaisia näkökulmia ihmisiltä, jotka ovat samanlaisten asioiden kanssa tekemisissä. Teemahaastattelut keskittyivät teemojen ympärille. Teemahaastattelun metodein pystyin syventymään itse ilmiöön ja luomaan uutta teoriaa poliisille sekä myös jopa muille viranomaisille hyödynnettäväksi. Eri projektityökalujen käyttäminen osana alkukartoitusta on tutkimuksessani ollut perusteltua ja lisännyt tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaation hyödyntäminen osana kvalitatiivista tutkimusta, on tuonut perspektiiviä tutkimuksessani esiintyvään laajaan ilmiöön.

Aiheen rajaamisen kanssa ongelmia esiintyi tutkimuksen aikana. Tutkimukseni aihe oli laaja, sillä uskontoihin liittyä osana kulttuuri ja tietyt käyttäytymissäännöt. Koin aiheen käsitteilyn usealta eri kannalta olennaiseksi, jotta voitiin saavuttaa syvälinen kokonaiskuva uskonnoista ja kulttuureista. Aiheeni rajaukseen suhtaudun kriittisesti ja tiedostan, että joltain

osin aihetta olisi voitu rajata tiukemmin. Kokonaisuutta ajatellen olen kuitenkin tyytyväinen siihen, miten onnistuin nostamaan laajasta aihepiiristä olennaisimmat asiakokonaisuudet esiin.

11.3 Haastattelujen onnistuminen

Aluksi tarkoitukseni oli, että olisin haastatellut enemmän poliiseja tutkimukseeni. Kuitenkin perustelen muiden viranomaisten valikoitumisen haastatteluun sillä, että he ovat tekemisissä samojen asioiden kanssa kuin poliisi ja täten heidän haastatteluissansa ilmenneet seikat voidaan yleistää myös poliisin ammattiin. Tietotaitoa uskontoihin ja kulttuurien väliseen osaaamiseen löytyy myös poliisiorganisaation ulkopuolelta. Lisäksi poliisi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, kuten juuri Puolustusvoimien ja Maahanmuuttoviraston alaisen vastaanottokeskuksien kanssa. Haastateltavien valintaa pidän lähtökohtaisesti onnistuneena, mutta tutkimukseeni lisäarvoa olisi tuonut ulkomaalaisyksikössä työskentelevän poliisin haastattelu, koska poliisiorganisaatiossa heidän työtehtävissään uskontojen ja monikulttuurisuuden kohtaaminen on keskeisessä asemassa. Tutkimuksessa eettiset periaatteet huomioitiin kunnioittamalla haastateltavien anonymiteettia.

Haastatteluissa tutkimustehtäviä lähestyttiin haastatteluteemojen avulla. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut kiinnittää enemmän huomiota kysymyksienasetteluun. Aiheen laajuus osaltaan vaikutti siihen, että yksittäisten kysymysten esittäminen oli vaikeaa ja osa esittämistäni kysymyksistä olivat epäollennaisia tutkimustehtäviäni ajatellen. Minulla ei ollut tarkkoja kysymyksiä, joita olisin esittänyt jokaiselle haastateltavalle, vaan sovelsin kysymyksiä tilanteen mukaan. Enemmänkin esittämäni kysymykset syntyivät vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Tarkemmin mietityillä kysymyksillä olisin voinut saada yksityiskohtaisempia vastauksia tiettyyn aihealueeseen. Jälkikäteen tarkasteltuna olisin saanut enemmän uskontojen erityispiirteitä esille, jos olisin kiinnittänyt tarkempaa huomiota kysymyksiin. Toisaalta teemakokonaisuuksia käsittelemällä sain haastateltavien ääneen kuuluiin ja laajempaa näkemystä ilmiöön. Haastattelut teemat olivat kuitenkin kaikille samat ja teemat mahdollistivat sen, että sain vastauksia tutkimustehtäviin.

11.4 Lähteiden arviointi

Käytin uskontojen teoriaa käsiteltäessä eniten lukion oppikirjoja. Käyttämäni oppikirjat ovat opetussuunnitelman mukaisia ja keskittyvät olennaisiin erityispiirteisiin uskonnoista. Oppikirjat ovat hyväksytyjä opetuskäytössä, jonka takia pidän niitä luotettavina lähteinä.

Osa käyttämästäni lähteistä on vanhempia kuin toiset. Uskonnot muuttuvat monikulttuurisessa maailmassa, mutta niiden peruspilarit pysyvät samana. Vanhempien lähteiden käyttäminen tarkasteltaessa islamia, hindulaisuutta ja buddhalaisuutta ei ole vaikuttanut tutkimukseni luotettavuuteen. Uudemmissa sekä vanhemmissa lähteissä toistuivat samat asiakokonaisuudet.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty toissijaisia lähteitä, kun alkuperäistä lähdettä ei ollut saatavilla. Tämä on tuotu lähdeviitteessä selvästi ilmi. Sjöblomin poliisille suunnatussa oppikirjassa (1997) ongelmaksi muodostui se, että lähdeviitteitä ei ollut tarkasti merkitty, vaan kappaleiden perään oli laitettu useita lähteitä numeroilla ilmentäen. Lähdeviitteiden perusteella oli mahdotonta sanoa, kenen teokseen kappaleessa viitataan. Oppikirjaa käytettiin lähteenä, koska se on suoraan suunnattu poliisille. Kirjan lähteenä käyttämisellä voi olla työn luotettavuuden kannalta heikentävä vaikutus, mutta toisaalta tutkimuksen tuloksissa nousi esiin samoja piirteitä, kun oppikirjasta referoidusta teoriasta. Oppikirjan huolimaton lähdeviitteiden käyttö voi perustua sen julkaisuvuoteen, jolloin käytännöt ovat voineet olla väljemmät asian suhteen. Sjöblomin kokoama kirjallisuuskatsaus on ensimmäisiä teoksia, mitä poliisiorganisaatiolla on tehty uskontojen ja monikulttuurisuuden kohtaamisesta.

11.5 Jatkotutkimus

Tutkimukseni viitekehys avaa useita jatkotutkimusmahdollisuuksia. Jatkotutkimuksessa voitaisiin tutkia, miten paljon poliisi kohtaa uskontoja ja monikulttuurisuutta työssään. Myös yksi jatkotutkimusvaihtoehto voisi olla sellainen, jossa käännettäisiin tutkimustehtävä toisinpäin ja haastateltaisiin islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kannattajia. Lisäksi pelkästään monikulttuurisuuden kohtaaminen poliisin työssä voisi olla yksi tutkimusaihe. Erityisen tarpeellinen jatkotutkimusaihe olisi uuden oppikirjan tai käsikirjan tekeminen poliisiorganisaatiolle uskonnoista ja kulttuureista. Viimeisin poliisille aiheesta suunnattu oppikirja on Sjöblomin (1997) tekemä kirjallisuuskatsaus.

LÄHTEET

- Arola, Pauliina & Hyry, Katja & Kalha, Ulla & Pentikäinen, Antti & Pentikäinen, Ulla 2003: Uskonnon matkakirja: uskonnot tänään, Jyväskylä, Kirjapaja Oy
- Eriksen, Thomas Hylland 2004: Toista maata? Johdatus antropologiaan, Helsinki, Gaudeamus
- Haeri, Fadhlalla 1995: Islam, suomentanut Salme Saukko, Helsinki, Tammi
- Hakala Juha.T, 2004, 2 painos: Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille, Helsinki, Gaudeamus
- Hanki, Katri & Könni, Outi & Lehtonen, Ulla & Manninen, Pekka & Nyysönen, Seppo 2010, 1 painos: Silta 4: Maailmanuskonnot, Helsinki, WSOYpro Oy
- Hartikainen, Miira 2006: Thaimaalaisten naisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta ja avunsaamisesta Suomessa. Helsinki, Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007, 13 painos: Tutki ja kirjoita. Helsinki, Tammi. (Kursssikirja)
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2017: Tutkimushaastattelu, Helsinki, Unigrafia Oy
- Ikkala, Jussi & Ketola, Kimmo & Kääriäinen, Kimmo & Sakaranaho, Tuula & Sama'neh, Meri-Satu 2012, 1 painos: Uusi Arkki 4: Maailman uskonnot, Helsinki, Edita (Oppikirja)
- Jaakkola, Magdalena 2000: Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987-1999, Liebkind, Karmela (toim.) 2000: Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa, Helsinki, Gaudeamus
- Jämsä, Johanna & Ketola, Kimmo & Nissinen, Martti & Sama'neh, Meri-Satu & Vappula Katri 2011, 1-3 painos: Uusi Arkki 1: Uskonto ja Raamattu, Helsinki 2011, Edita (Oppikirja)
- Ketola, Kimmo & Martikainen, Tuomas & Taira, Teemu 2018: Uskontososiologia, Turku, Eetos
- Liebkind, Karmela 2000: Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa, Helsinki, Gaudeamus
- Martikainen, Tuomas 2008a: Mitä poliisin tulisi tietää islamista? Tanner, Arno (toim.) 2008: Poliisi ja maahanmuuttajat: kohti kotoutumista edistävää vuorovaikutusta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 67/2008, Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu

- Martikainen, Tuomas & Sarkanaho, Tuula & Marko, Juntunen 2008: Islam Suomessa: Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa, Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Mattila, Kati-Pupita 2007: Arvostava kohtaaminen: Arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä, Jyväskylä, PS-kustannus
- Muhammed, Husein 2011: Yhtä erilaiset: Islam ja suomalainen kulttuuri, Helsinki, Kustannusosakeyhtiö teos
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti Jarmo 2014, 3 painos: Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan, Helsinki, Sanoma Pro Oy
- Peltomaa, Harri & Laulaja, Timo & Muola, Timo & Lehtiö, Jaana & Seitola, Tuomo & Mattila, Antti & Ruotsalainen, Harry & Arvola, Maija 2010, 2 painos: Opintoverkko: Uskonnon verkot käsikirja, Hämeenlinna, Karisto Oy Kirjapaino
- Pew Research Center 2015 (April): Religious Composition by Country, 2010-2050
Luettavissa:<https://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projection-table/>
Luettu 12.12.2019
- Pitkänen, Pirkko 2006: Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä, Helsinki, Edita
- Poliisihallituksen ohje (2013): Tuntomerkkitietojen ottaminen ja tallettaminen, 17.12.2013
- Poliisihallitus (2014): Henkilökuvauksohje Vitja-Retuun, 31.1.2014
- Räty, Minttu 2002: Maahanmuuttaja asiakkaana, Helsinki, Tammi
- Sallinen, Sami 2019: Kehokoodi: Sanattoman viestinnän opas, Helsinki, Otava
- Saraviita, Ilkka 2011, 2 painos: Perustuslaki, Helsinki, Alma Talent Oy
Luettavissa:[https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/BADBIXB-TEB#kohta:PERUSTUSLAKI\(\(20\)\)](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/BADBIXB-TEB#kohta:PERUSTUSLAKI((20))) Luettu 21.7.2019
- Sisäministeriö 2019: Enska- Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023, Sisäministeriön julkaisuja 2019:3, Helsinki, Luettavissa:https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 24.1.2020
- Sjöblom, Outi 1997: Ulkomaalaisen kohtaaminen, poliisin oppikirjasarja 5/97, Helsinki, Sisäasiainministeriö, poliisiosasto
- Smart, Ninian 2005: Uskontojen maailma, (Englanninkielinen alkuteos The World's Religions. Second Edition), suomentajat: Livia Hekanaho ym. Helsinki, Otava

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018: Väestörakenne [verkkójulkaisu].

ISSN=1797-5379. Vuosikatsaus 2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 21.7.2019].

Saantitapa:http://www.stat.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001.fi.html

Tanner, Arno 2008: Konkreettiset suositukset maahanmuuttajien kotouttamiseksi, Tanner, Arno (toim.) 2008: Poliisi ja maahanmuuttajat: kohti kotoutumista edistävää vuorovaikutusta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 67/2008, Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu

Tiimonen, Soili 2014, 1.-3 painos: Lukion kertauskirja: Uskonto, Helsinki, Sanoma Pro Oy

LIITE 1. Saatekirje

SAATEKIRJE

Arvoisa viestin vastaanottaja,

Olen Poliisiammattikorkeakoulussa opiskeleva poliisin alku ja olisin kiinnostunut haastattelemaan sinua opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöni käsittelee uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan henkilön kohtaamista poliisin työssä. Uskonnot, joita opinnäytetyössä käsitellään ovat islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus.

Valitsin aiheeni, koska aihe on ajankohtainen monikulttuurisuuden lisääntyessä Suomessa. Tutkimukseni on tarpeellinen, koska poliisiorganisaatiossa vastaavaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Haastatteluni kohdistuvat uskonnon asiantuntijoihin sekä poliiseihin ja muihin viranomaisiin, jotka ovat työssään tekemisissä islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kanssa.

Poliisi AMK –tutkinon opinnäytteeni tavoitteena on muodostaa käsitys poliisille asioista, joista poliisin työssään olisi hyvä olla tietoinen kohdatessaan eri uskontoja. Poliisin työn näkökulmasta olisi tärkeää ymmärtää, miten uskonto voi vaikuttaa eri henkilöiden käyttäytymiseen, maailmankatsomukseen ja kohtaamiseen.

Tutkimus tehdään henkilökohtaisena haastatteluna ja haastattelijana toimii Tuuli Korhonen. Haastatteluun kuluu aikaa arviolta 1,5 tuntia. Haastattelussa käsitellään seuraavia asiakokonaisuuksia: islamin, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden erityispiirteet poliisin työn kannalta, tavat ja käyttäytyminen sekä uskonto ja kulttuuri.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Aineiston käsittelyssä noudatetaan EU:n yleistä tietosuojasetusta (2016/679). Kaikki haastattelut käsitellään ehdottoman luottamuksellisina ja haastattelujen äänittämisestä haastateltava voi kieltäytyä halutessaan. Mikäli haastattelu on äänitetty, haastateltava saa käydä läpi halutessaan litteroidun haastattelun. Haastattelua koskevat teemat ja kysymykset toimitetaan haastateltavalle etukäteen. Tulokset raportoidaan siten, että yksittäistä haastateltavaa ei pystytä tunnistamaan. Haastattelussa esille tulevat asiat eivät saa sisältää turvaluokiteltua tietoa.

Vastaisitko kahden viikon kuluessa osallistumisestasi haastatteluun.

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen ja lisätietoja antaa:

Tuuli Korhonen

LIITE 2. Uskonnon osatekijät

(Jämsä ym. 2011, 10-53).

